

Ruimte. Mensen. Toekomst.

Koersdocument Omgevingsvisie
Gemeente Boekel

colofon

projectnaam
Koersdocument Omgevingsvisie

datum
30 oktober 2024

projectnummer
P07381

opdrachtgever
Gemeente Boekel

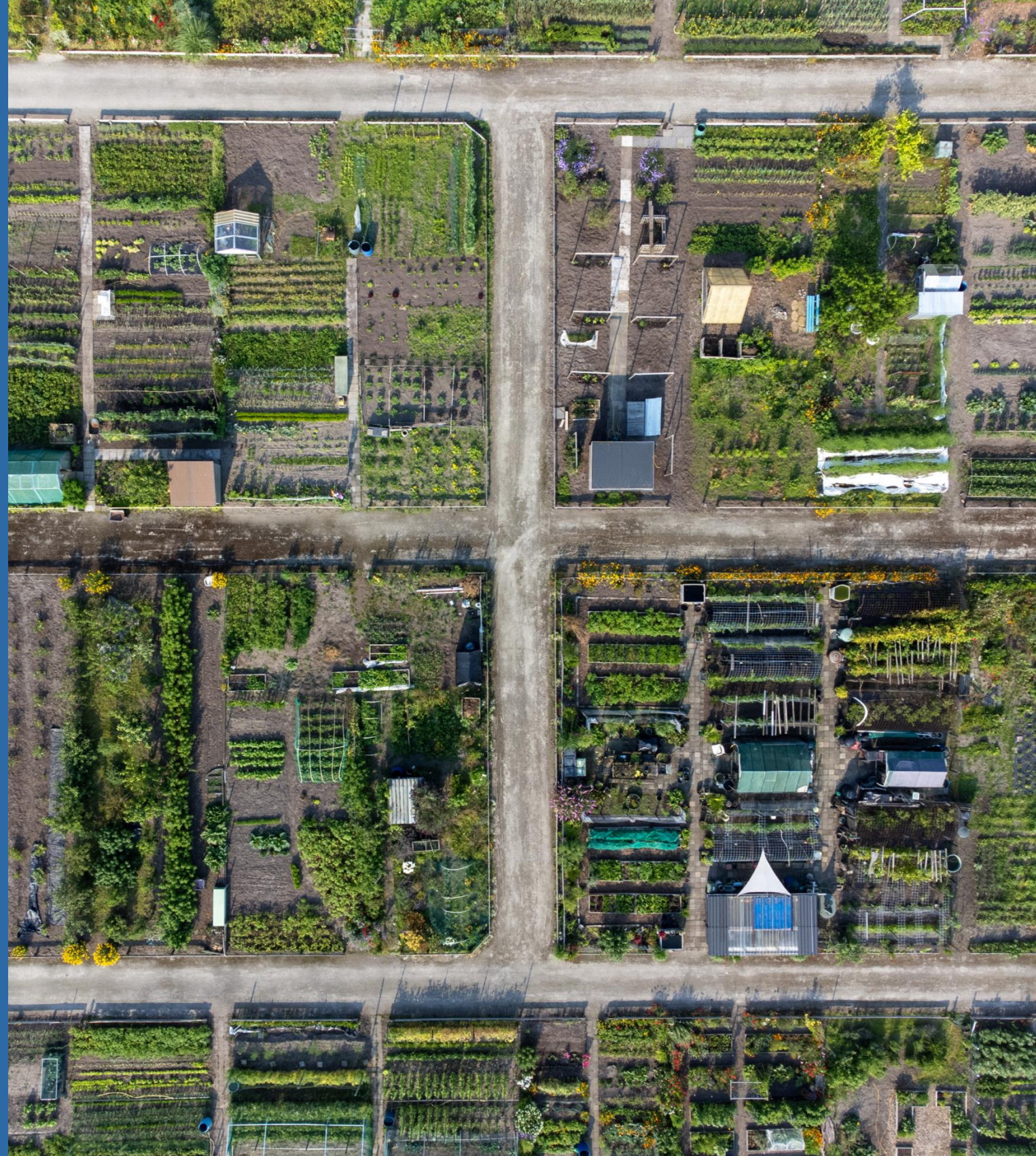
BRO
projectleider
FWi

projectteam
LvdH, ICo

bron kapt
BRO

review
FWi

Willemsplein 2
5211 AK 's-Hertogenbosch
+31 (0)73 208 91 55
info@bro.nl
www.bro.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4	6.2	Beleidshuis, uitwerking programma's en bevoegdheden Raad en College	29
1.1	Basis voor de omgevingsvisie	5	6.3	Kostenverhaal	30
1.2	Wat is een omgevingsvisie?	5	6.4	Toepassing milieubeginselen	30
1.2.1	De omgevingsvisie van gemeente Boekel	6	6.5	Plan-m.e.r.-procedure	31
1.3	Leeswijzer	7	6.6	Digitaal stelsel omgevingswet (DSO)	31
2	Samenvattende koers	8			
3	Structuur van de omgevingsvisie	11			
3.1	Detailniveau	12			
3.2	Gebiedsgerichte uitwerking	13			
3.3	Thematische indeling	14			
3.4	Inhoudsopgave	15			
4	Thematische opgaven omgevingsvisie	16			
4.1	Gezond en saamhorig	17			
4.2	Fijn wonen in vitale kernen	18			
4.3	Economisch vitaal en bereikbaar	19			
4.4	Duurzaam, energieneutraal en klimaatadaptief	21			
4.5	Natuur en water	21			
5	Participatie	23			
5.1	Belangrijke groepen voor participatie	24			
5.2	Participatie in drie fasen	24			
5.3	Aandachtspunten bij participatie	25			
5.4	Communicatiemiddelen	26			
6	Toekomstbestendigheid en wettelijke vereisten	28			
6.1	Borgen actualiteit	29			
6.1.1	Hoe omgaan met in ontwikkeling zijnde beleidsstukken	29			
6.1.2	Omgevingsvisie dagvers houden	29			

1 Inleiding

1.1 Basis voor de omgevingsvisie

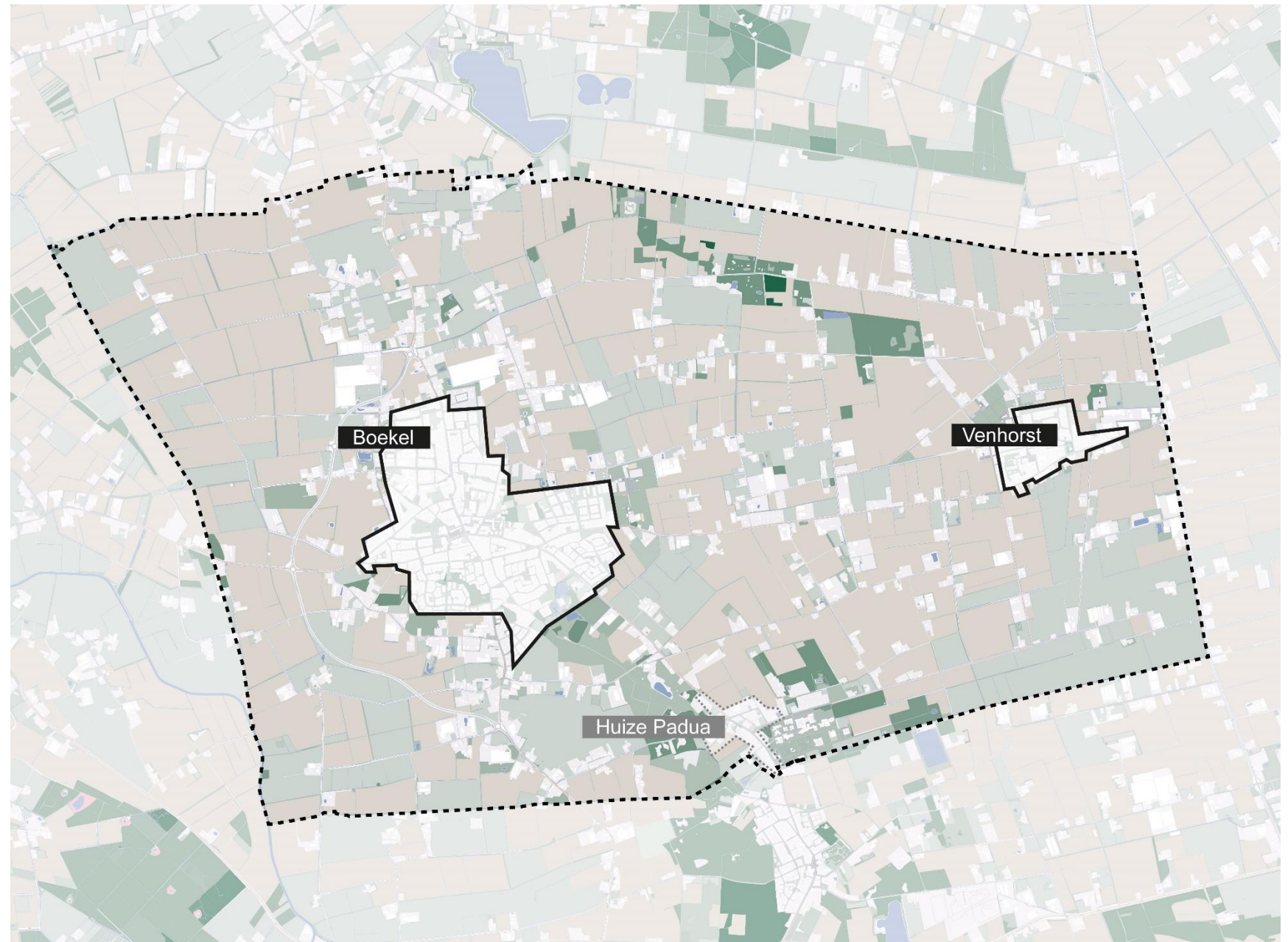
Dit document omvat de contouren voor de op te stellen Omgevingsvisie gemeente Boekel. Deze hoofdlijnen vloeien voor een groot deel voort uit het gemeentelijke beleid, waarover reeds participatie en besluitvorming heeft plaatsgevonden. Daarnaast vormen ambtelijke sessies belangrijke input voor de concept-hoofdlijnen in dit document. Dit is uiteraard aangevuld met de inbreng het college en de gemeenteraad.

Deze contouren worden gebruikt om het gesprek aan te gaan of de gemeente de juiste koers voor de omgevingsvisie te pakken heeft. Dit wordt bewust gedaan met beknopte contouren zodat er nog voldoende ruimte is om bij te sturen waar nodig. Naast het verifiëren of dit de juiste koers voor de omgevingsvisie is, worden deze contouren ook gebruikt om een aantal belangrijke keuzes te maken. Denk hierbij aan het detailniveau van de omgevingsvisie en het vervolgproces na vaststelling.

1.2 Wat is een omgevingsvisie?

Iedere gemeente in Nederland is verplicht om op 1 januari 2027 een omgevingsvisie te hebben. De omgevingsvisie is een vormvrij document. Hierdoor kunnen gemeenten veel keuzes over hoe zij hun omgevingsvisie willen inrichten zelf maken. Echter zijn er ook een aantal wettelijke vereisten voor de omgevingsvisie:

- Een omgevingsvisie moet een langetermijnvisie zijn voor de hele fysieke leefomgeving en het hele grondgebied.
- Het is een verplicht instrument voor Rijk, provincie en gemeente.
- De omgevingsvisie is zelfbindend voor de bestuurslaag die de omgevingsvisie vaststelt. Dat betekent in dit geval dat de omgevingsvisie bindend is voor de gemeenteraad van gemeente Boekel. De omgevingsvisie is niet bindend voor bijvoorbeeld burgers.
- De opzet van de omgevingsvisie is vormvrij, maar moet wel digitaal raadpleegbaar zijn en voldoen aan de publicatiestandaarden van het digitale stelsel omgevingswet (DSO).

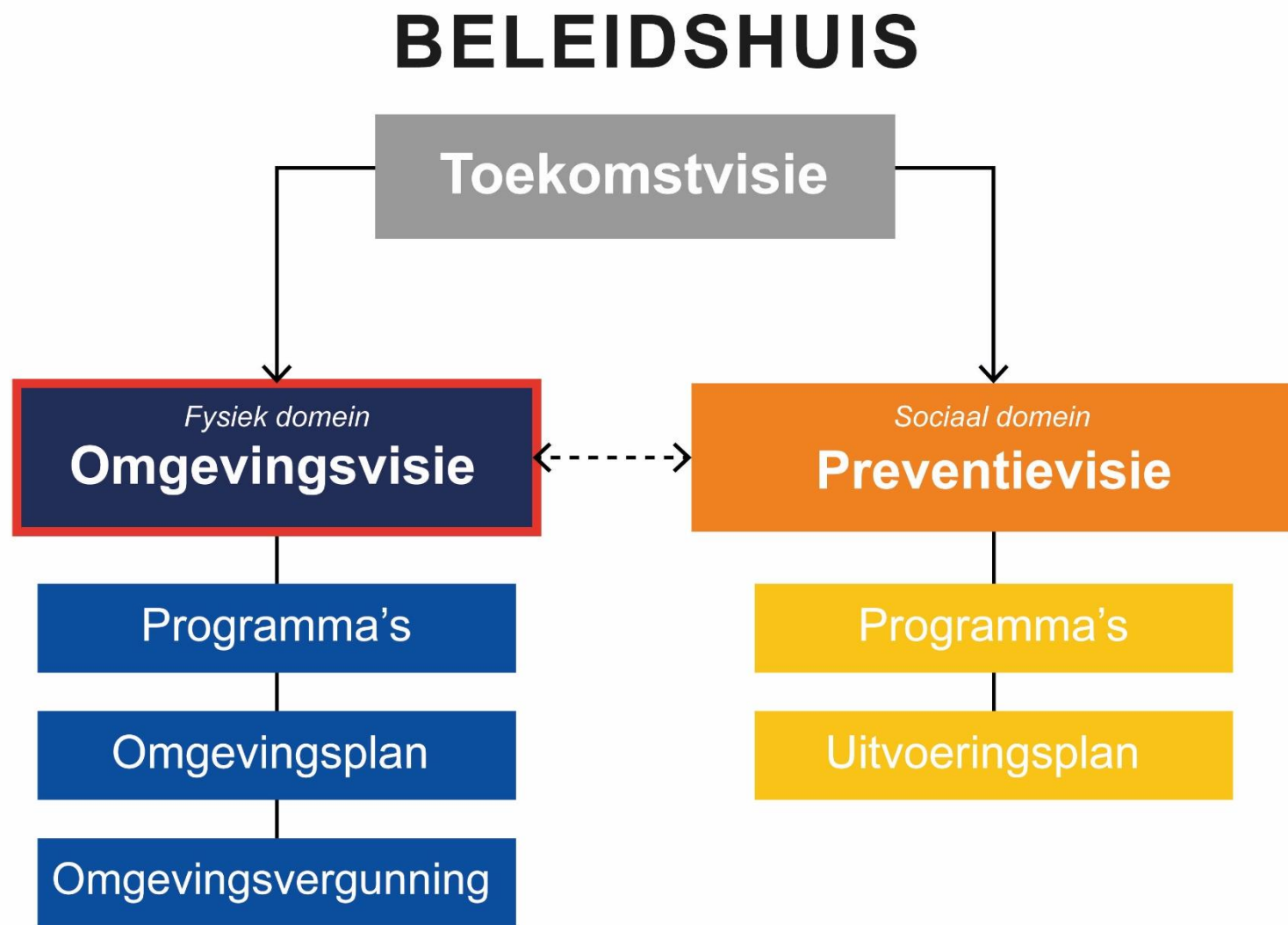
Figuur 1: Gemeente Boekel.

- Een omgevingsvisie bevat in ieder geval de volgende elementen:
 - Een beschrijving van kwaliteiten van de fysieke leefomgeving;
 - Hoofdlijn van voorgenomen ontwikkeling van het grondgebied;
 - De hoofdzaken van het voor de fysieke leefomgeving integraal te voeren beleid.
- Participatie bij de totstandkoming van de omgevingsvisie is verplicht, maar de methode en reikwijdte van de participatie is aan elke gemeente zelf.
- Kostenverhaal: basis voor vragen financiële bijdrage in exploitatieovereenkomst.

1.2.1 De omgevingsvisie van gemeente Boekel

De omgevingsvisie van gemeente Boekel is dus de langetermijnvisie voor de fysieke leefomgeving van gemeente Boekel. In de omgevingsvisie kijkt de gemeente ruim 15 jaar vooruit, namelijk naar het jaar 2040. De centrale vraag is 'hoe willen wij dat gemeente Boekel er in 2040 uit ziet?'.
 De omgevingsvisie gaat over het gehele grondgebied van de gemeente Boekel (figuur 1). Echter is het zeer gebruikelijk om in de omgevingsvisie ook uitspraken te doen over kleinere delen van de gemeente (gebiedsgerichte uitspraken) én over hoe samen te werken met de regio. De omgevingsvisie blijft echter alleen bindend voor de gemeente.

De omgevingsvisie is niet het enige beleidsdocument van gemeente Boekel, maar heeft een plaats binnen het beleidshuis (zie figuur 2). De omgevingsvisie is de overkoepelende visie in het ruimtelijk domein en bevat daarom alleen uitspraken op strategisch niveau. Verdere uitwerking vindt plaats in programma's of het omgevingsplan.

Figuur 2: Beleidshuis

1.3 Leeswijzer

De omgevingsvisie is een omvangrijk document en er dienen daarom veel verschillende keuzes gemaakt te worden. In dit koersdocument zijn de te maken keuzes gegroepeerd en opgedeeld in vier hoofdstukken.

- Hoofdstuk 1 is de inleiding en geeft aan waarom dit koersdocument wordt opgesteld en wat een omgevingsvisie inhoudt.
- Hoofdstuk 2 bevat de samenvatting van de besloten koers.
- Hoofdstuk 3 gaat in op de structuur van de omgevingsvisie. Hierin wordt onder andere gekeken naar het gewenste detailniveau, een gebiedsgerichte uitwerking en een thematische indeling.
- Hoofdstuk 4 gaat aan de hand van de thematische indeling uit hoofdstuk 3 in op de knelpunten, opgaven en kansen die er spelen binnen de gemeente.
- Hoofdstuk 5 gaat in op het participatieproces. Hierin wordt onder andere gekeken naar welke partijen betrokken moeten worden en hoe dit het beste tijdens het proces kan worden gedaan.
- Hoofdstuk 6 gaat in op de toekomstbestendigheid van de omgevingsvisie en de wettelijke vereisten.

Het koersdocument geeft koers

Voor het opstellen van een omgevingsvisie moeten er veel keuzes worden gemaakt. In dit koersdocument wordt de koers die de gemeente wil gaan volgen bij het opstellen van de omgevingsvisie vastgelegd. Het koersdocument geeft hierbij de verschillende mogelijkheden weer en toont de voor- en nadelen van de verschillende mogelijkheden. In de groene tekstkaders wordt er (indien er sprake is van een keuze) neergezet welke koers gemeente Boekel wil volgen voor haar omgevingsvisie. Deze kaders geven de koers weer. Indien tijdens het opstellen van de omgevingsvisie blijkt dat een andere mogelijkheid op dat moment meer gewenst is, kan de koers worden aangepast.

2 Samenvattende koers

Dit hoofdstuk geeft de samenvattende koers voor de omgevingsvisie gemeente Boekel weer. Hierin wordt de koers beknopt en concreet benoemd. Verdere toelichtingen en de afwegingen per advies kunnen in de daarbij horende hoofdstukken gevonden worden.

Een richtinggevende omgevingsvisie

Het huidige beleid is een belangrijke basis voor de omgevingsvisie. De gemeente is echter ook ambitieus en durft keuzes te maken, waardoor zij zich kan blijven ontwikkelen. Tegelijkertijd moet er ook ruimte zijn om voor thema's die uitwerking vragen, keuzes later te maken.

Gebiedsgerichte uitwerking door middel van deelgebieden

Een gebiedsgerichte uitwerking door middel van deelgebieden is passend bij een richtinggevende omgevingsvisie. Een goede manier om deelgebieden te onderscheiden is door een verschil tussen rood en groen te maken. Voor rood is het passend om de drie kernen (Boekel, Venhorst en Huize Padua) als deelgebieden te gebruiken. Voor groen is het passend om de landschapstypen te hanteren (de beekdal- en broekontginningen, het kempenlandschap en het peelontginningenlandschap). Dit sluit aan op het streven 'water en bodem sturend'¹. In deze deelgebieden van het buitengebied is ook aandacht voor kleine rode gebieden (zoals buurtschappen en bebouwingsconcentraties).

Thematische indeling

Een goede ordening van de omgevingsvisie is belangrijk. Het gebruiken van thematische hoofdstukken helpt hierbij. Het is echter ook belangrijk om in te zien dat er ook samenhang is tussen verschillende thema's. De indeling bestaat in principe uit 5 thema's. Indien bij het opstellen van de Omgevingsvisie blijkt dat een extra thema nodig is of dat een bestaand thema geïntegreerd dient te worden met een ander thema, is dit mogelijk. De thema's zijn:

- Gezond en saamhorig
- Fijn wonen in vitale kernen
- Economisch vitaal en bereikbaar
- Duurzaam, energieneutraal en klimaat adaptief

- Natuur en water

Het huidige beleid als basis en aanvullen met ontwikkelingen, ambities en opgaven

Bij een richtinggevende omgevingsvisie is het huidige beleid de basis, maar worden er ook nieuwe keuzes gemaakt. Hierdoor kan de gemeente nieuwe ambities en opgaven benoemen. Voor deze verdere verdieping zijn ontwikkelingen, nieuwe beleidstukken en de huidige ambities relevant:

- In ontwikkeling zijnde beleidsdocumenten kunnen op twee manieren worden opgenomen: bij documenten in een ver gevorderd stadium kunnen de strategische lijnen worden opgenomen. Documenten in de beginfase kunnen agenderend opgenomen worden.
- Door de ambities naast de basis van de omgevingsvisie te leggen is het mogelijk om te controleren of de huidige ambities nog aansluiten op het beleid én of deze voldoende zijn opgenomen in het beleid.
- Door het opnemen van opgaven, is het mogelijk om een aanpak verder uit te werken in programma's en voorkom je tegenstrijdigheden. Geadviseerd wordt om de opgaven te prioriteren.

Actieve communicatie met breed participatieproces

Door middel van actieve communicatie blijven inwoners op de hoogte van het proces rondom de omgevingsvisie. Een webpagina op de gemeentewebsite vormt de basis. Op deze pagina worden updates over het proces gegeven en worden participatiemomenten aangekondigd of teruggekoppeld. Daarnaast wordt geadviseerd om communicatiemiddelen in te zetten die geen actieve handeling van de participant vragen.

De participatie wordt opgedeeld in drie fases; ophalen en informeren, herkennen en toetsen, en de ter inzagelegging. Het is belangrijk om inwoners, stakeholders, ketenpartners, ambtenaren, het college en de raad in iedere fase te betrekken. De rol van alle betrokkenen verschilt per fase.

Borgen actualiteit

Met betrekking tot het dagvers houden van de omgevingsvisie is het goed om in de visie op te nemen om de hoeveel jaar het minimaal geëvalueerd moet worden. Het advies is om iedere 4 jaar te evalueren en/of actualiseren.

Beleidshuis

Aandacht voor het beleidshuis is belangrijk. De omgevingsvisie beperkt zich tot uitspraken op strategisch niveau. De uitwerking op tactisch en operationeel niveau vinden plaats in de programma's en in het omgevingsplan. De samenhang dient te worden bewaakt.

Kostenverhaal

De omgevingsvisie bevat de hoofdlijnen rondom het regelen van het kostenverhaal en financiële bijdrage.

Milieubeginselen

Behandel de benoemde milieubeginselen in een aparte paragraaf in de Omgevingsvisie zodat wordt voldaan aan artikel 3.3 Omgevingswet.

Plan-M.E.R.

Uitgaande van een richtinggevende omgevingsvisie is het niet de verwachting dat er kaderstellende beslissingen worden genomen in de omgevingsvisie. Hierdoor wordt geadviseerd om voor de omgevingsvisie

¹ Het kabinet heeft in 2022 besloten dat water en bodem sturend zijn bij ruimtelijke keuzes. Dit houdt in dat de ruimtelijke ordening meer aansluit bij de natuurlijke kenmerken van het water- en bodemsysteem.

geen plan-m.e.r. procedure op te starten, maar deze uit te voeren bij de daadwerkelijke planontwikkeling.

Digitaal Stelsel Omgevingswet

Het advies is om met de omgevingsvisie voor te sorteren op de eisen rondom publicatie STOP-TPOD. Dit is de technische publicatiewijze die voorgeschreven wordt in de Omgevingswet, maar deze is nog volop in ontwikkeling. Mocht blijken dat technische ontsluiting niet mogelijk is via STOP-TPOD, dan kan teruggevallen worden op de publicatie met behulp van een Pdf-bestand via het DSO.

3 Structuur van de omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een vormvrij document. Dit betekent dat gemeenten zelf mogen bepalen hoe zij hun omgevingsvisie vormgeven en indelen. De omgevingsvisie geeft de integrale gemeentelijke visie op het ruimtelijke domein en omvat daardoor veel onderwerpen. Het is goed om voorafgaand aan het opstellen van de omgevingsvisie stil te staan bij de gewenste structuur van de omgevingsvisie. Vragen die centraal staan zijn: welk detailniveau past bij gemeente Boekel? Is een gebiedsgerichte uitwerking nodig of wenselijk? En hoe kunnen alle onderwerpen die aan bod komen in de omgevingsvisie op een goede manier geordend worden?

3.1 Detailniveau

Het doel van een omgevingsvisie kan voor elke gemeente net anders zijn. Daarom is het goed om bij het bepalen van het abstractieniveau na te denken over:

- Waarvoor wil je de omgevingsvisie gaan gebruiken?
- Waarmee kan de omgevingsvisie helpen in het dagelijks werk?
- Wat wil je met de omgevingsvisie bereiken?

In de basis bevat de omgevingsvisie de hoofdlijn van het te volgen beleid en wordt dit uitgewerkt in programma's. Waar het onderscheid tussen een omgevingsvisie en de programma's ligt is niet eenduidig aan te geven. De sturingsfilosofie van de gemeenteraad is een belangrijk uitgangspunt hierbij. De omgevingsvisie is hét sturingsinstrument voor de gemeenteraad en de programma's van het college. Wanneer een gemeenteraad veel controle over het te volgen beleid naar zich toe wil trekken zal een gedetailleerde omgevingsvisie voor hen wenselijker zijn.

Het gekozen detailniveau heeft grote invloed op de toegankelijkheid van de omgevingsvisie. Hoe gedetailleerder, hoe uitgebreider het stuk wordt en dus hoe minder toegankelijk de omgevingsvisie is. Het is in de omgevingsvisie van belang de balans te vinden tussen ruimte laten voor toekomstige ontwikkelingen en het uitzetten van een duidelijke koers voor de gemeente.

De keuze voor het gewenste detailniveau is belangrijk. De keuzes die later gemaakt moeten worden over deelgebieden en thema's hangt namelijk sterk samen met het gekozen detailniveau. Indien er gekozen wordt voor een concrete omgevingsvisie zal het noodzakelijk zijn overzichtelijke deelgebieden te hebben en zullen er meer thema's opgenomen worden. Hoewel er geen blauwdruk is, zijn er 3 soorten omgevingsvisies op basis van detailniveau te onderscheiden. In deze paragraaf worden voor- en nadelen van deze detailniveaus weergegeven. Het is belangrijk te realiseren dat de drie hierna genoemde opties voorbeelden zijn en geen limitatieve lijst van keuzes.

Voordelen

Nadelen

Abstracte omgevingsvisie

- Korte doorlooptijd, dus de gemeente beschikt snel over een eerste versie van de omgevingsvisie. De omgevingsvisie is een integraal geheel van vigerend beleid.
- Door het toevoegen van een uitvoeringsagenda bevat de omgevingsvisie ruimte om nieuwe opgaven en keuzen te agenderen zonder dat deze allemaal in de omgevingsvisie uitgewerkt worden.
- In een abstracte omgevingsvisie worden geen details etc. opgenomen waardoor het een beknopt en overzichtelijk document is.

- Waarde van een uitgebreid participatieproces is laag. Er worden weinig keuzes gemaakt en het abstractieniveau is te hoog voor de samenleving.
- Zorgt voor frustratie bij mensen die de omgevingsvisie zien als de kans om een gedegen langetermijnvisie uit te werken.
- Veel ruimte voor interpretatie richting de omgevingsvisie 2.0 en/of de programma's. Nadeel is dat bij de uitwerking een verschillend beeld ontstaat.
- Geeft weinig sturing aan in initiatiefnemers omdat het niet duidelijk is de gemeente wel én niet wil

Richtinggevende omgevingsvisie

- Er is ruimte om de nieuwe keuzes te maken waarvan het noodzakelijk is ze nu te maken. Tegelijkertijd hoeven niet alle keuzes meteen gemaakt te worden, indien dit niet noodzakelijk is.
- De omgevingsvisie geeft goede handvatten om in de toekomst nader uit te werken.
- In het participatieproces is voldoende ruimte om nieuwe keuzes op strategisch schaalniveau mee te nemen in de omgevingsvisie.
- Deze omgevingsvisie bevat veelal alleen richtinggevende uitspraken en geen kaderstellende uitspraken, waardoor een M.E.R.-procedure in veel gevallen niet noodzakelijk is.

- De doorlooptijd is langer dan bij een abstracte omgevingsvisie omdat er voor het maken van keuzes meer tijd nodig is.
- De (gebieds)uitwerking is globaal en geeft daarmee geen concreet beeld van wat er exact op perceelniveau te gebeuren staat. Dit kan voor sommigen het gevoel geven dat complexe keuzes vooruitgeschoven worden. Dit is een belangrijk aandachtspunt in de communicatiestrategie.

Specifieke omgevingsvisie

- De omgevingsvisie geeft een concreet lange termijn perspectief. Dit maakt het eenvoudig door te vertalen naar programma's en het omgevingsplan. De visie laat namelijk minder ruimte voor interpretatie.
- Doordat er concrete keuzes gemaakt worden kan de participatie plaatsvinden op een schaalniveau waar bijvoorbeeld de samenleving over het algemeen erg graag over meedenkt.

- Vaak een lange doorlooptijd.
- Lijvig document waardoor de toegankelijkheid ervan vermindert.
- Ligt bestuurlijk vaak gevoelig, doordat het een groot pakket met veel uiteenlopende keuzes is. Het is een risico dat bestuurders het lastig vinden een goede afweging te maken in één samenhangend pakket van keuzes.
- Er is meer onderzoek noodzakelijk om de keuzes te onderbouwen. Veel concrete omgevingsvisies zijn kaderstellend, waardoor er bijvoorbeeld een M.E.R.-procedure doorlopen moet worden.

Figuur 3: Afweging typen detailniveaus bij omgevingsvisies

Abstracte omgevingsvisie

De omgevingsvisie bevat alleen de strategische hoofdlijn van het vigerend beleid (beleidsneutraal). De visie bestaat uit tekst, en eventueel infographics. Omdat er geen gebiedsuitwerking wordt gemaakt, bevat deze visie geen kaarten. Nieuwe opgaven en/of keuzes worden geagendeerd voor een omgevingsvisie 2.0 of programma's.

Richtinggevende omgevingsvisie

De omgevingsvisie is gebaseerd op vigerend beleid, maar maakt nieuwe keuzes/uitwerkingen wanneer noodzakelijk. De belangrijke keuzes die gemaakt kunnen én moeten worden, worden opgenomen in de omgevingsvisie. De overige keuzes worden geagendeerd voor de omgevingsvisie 2.0 of programma's. Daarnaast bevat de visie een globale gebiedsuitwerking, bijvoorbeeld door iconen op de kaart.

Specifieke omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een concrete uitwerking van nieuwe opgaven en er worden volop nieuwe keuzes gemaakt. De gebiedsuitwerking is gedetailleerd. De omgevingsvisie bevat daardoor een gedetailleerde kaarten set met een uitgebreid overzicht van de gemaakte keuzes.

Koers: Richtinggevende omgevingsvisie

Uit gesprekken is naar voren gekomen dat de gemeente de omgevingsvisie graag ziet als richtinggevend document. Ze heeft de ambitie om keuzes die gemaakt moeten worden te durven maken, en om deze niet voor zich uit te schuiven. Hierbij leunt de gemeente ook op het huidig beleid, waarbij veel beleid nog actueel genoeg is om op hoofdlijnen mee te nemen in de omgevingsvisie. Tegelijkertijd vindt de gemeente dit ook niet het moment is om alles vast te leggen en te bepalen. Voor een deel van de keuzes die (op termijn) gemaakt moeten worden, wil de gemeente zich eerst zorgvuldig verdiepen. Het doel is daarom om in de omgevingsvisie wel keuzes te maken voor opgaven die moeten, maar ruimte te laten voor de keuzes die later ook gemaakt kunnen worden. Een richtinggevende omgevingsvisie sluit daarom het beste aan bij de wensen van gemeente Boekel.

3.2 Gebiedsgerichte uitwerking

Afhankelijk van het ambitieniveau van de gemeente moet er gekeken worden naar de gewenste gebiedsgerichte uitwerking. Er zijn meerdere opties.

- Geen gebiedsgerichte uitwerking: De omgevingsvisie bevat uitspraken over wat de gemeente wil zijn in de toekomst, maar koppelt deze uitspraken niet aan specifieke locaties. Er wordt daarom ook geen kaartmateriaal gemaakt. De benoemde opgaven gaan over het gehele grondgebied van de gemeente. Dit is vaak de keuze indien er wordt gekozen voor een abstracte omgevingsvisie.
- Gebiedsgerichte uitwerking op gemeentelijk niveau (gebiedsoverstijgend): In tegenstelling tot de eerste optie, worden er bij deze optie wel locaties benoemd bij specifieke ambities en opgaven. Er wordt daardoor wel kaartmateriaal opgesteld. Dit betreft een kaart van de gehele gemeente, waarop (een selectie) van opgaven en ambities worden weergegeven. Een nadeel van deze uitwerking is dat er een beperkt aantal opgaven, keuzes en kansen opgenomen kunnen worden omdat de kaart anders te onoverzichtelijk wordt.
- Gebiedsgerichte uitwerking door middel van deelgebieden (gebiedsgericht): Opgaven binnen de gemeente verschillen tussen de deelgebieden. In kernen spelen bijvoorbeeld andere opgaven dan in het buitengebied. In de deelgebiedskaarten wordt voor ieder deelgebied ingegaan op opgaven, keuzes en kansen. Bij dit type uitwerking wordt geadviseerd om ook één overkoepelende gemeentebrede kaart op te stellen waar echt alleen de hoofdlijn van de omgevingsvisie op zijn opgenomen.

Bij een gebiedsgerichte uitwerking met deelgebieden zijn er meerdere opties voor de indeling van de deelgebieden. Het mogelijk om onderscheid te maken tussen bebouwd gebied (rood) en onbebouwd gebied (groen). In bebouwd en onbebouwd gebied spelen andere opgaven. Door deze te scheiden kunnen voor elk gebied specifieke opgaven en kansen worden aangegeven.

Rood:

- Geen onderscheid: De kernen Boekel en Venhorst (eventueel samen met de kern Huize Padua) vormen samen één deelgebied.
- Onderscheid in twee kernen: De kernen Boekel en Venhorst zijn twee aparte deelgebieden. Beide kernen hebben een eigen identiteit en spelen andere opgaven en kansen.
- Onderscheid in drie kernen: als toevoeging op bovenstaande optie wordt Huize Padua als apart deelgebied beschouwd. In deze kern spelen grote vragen rondom ontwikkelmogelijkheden.
- Onderscheid in drie kernen en de buurtschappen als één: bovenstaande optie wordt uitgebreid door alle buurtschappen gezamenlijk als één deelgebied te zien. De gemeente Boekel wordt getypeerd door een groot aantal buurtschappen, verdeeld over de gemeente. De buurtschappen kennen soortgelijke opgaven, maar kennen ook verschillende opgaven.
- Onderscheid in drie kernen, buurtschappen, lintbebouwing, kernrandzones en bebouwingsclusters: bovenstaande optie wordt uitgebreid door alle andere vormen van bebouwing mee te nemen als apart deelgebied.
- Onderscheid naar functie: in plaats van te kijken naar de kernen, wordt er gekeken naar verschillende type gebieden in de gemeente. Hierbij worden centrumgebieden, woonwijken, bedrijventerreinen, kernrandzones en mixed-used delen als deelgebieden gezien. Ter verduidelijking zijn de centrumgebieden van Boekel én Venhorst in dit geval bijvoorbeeld één deelgebied.

Groen:

- Geen onderscheid: Het gehele buitengebied van de gemeente Boekel kan als een deelgebied in de gebiedsgerichte uitwerking worden gezien. Door de grote schaal van het gebied, zal dit leiden tot algemene uitspraken. Specifiekere uitspraken over kansen en opgaven zijn lastiger te duiden in een groot gebied.
- Ondergrondtype: De ondergrond heeft invloed op de kenmerken van het landschap en de opgaven die er spelen (droogte, biodiversiteit,

vruchtbaarheid etc.). Een indeling naar ondergrondtype ligt in lijn met het concept 'water en bodem sturend'.

- O.b.v. Vitaal Buitengebied Boekel: In dit beleidsdocument is de landschappelijke indeling van het ingedeeld in drie groepen, namelijk de beekdal- en broekontginningen, het kempenlandschap en de peelontginningsgebieden.
- O.b.v. bodemkaart: een gedetailleerdere uitwerking kan bereikt worden door te kiezen voor de indeling van de bodemkaart. De bodemkaart bestaat echter uit veel verschillende kleine gebieden, waardoor er bij deze keuze veel verschillende deelgebieden worden bekeken.
- Indeling Structuurvisie Boekel 2011: in de Structuurvisie Boekel uit 2011 is het buitengebied in 6 gebieden opgedeeld. Deze gebieden geven een specifieke aanduiding van het type gebied.

Koers: Gebiedsgerichte uitwerking door middel van deelgebieden

Aansluitend op de koers voor een richtinggevende omgevingsvisie, is een gebiedsgerichte uitwerking door middel van deelgebieden (gebiedsgericht) gewenst. Uit de gesprekken is gebleken dat de kernen en het buitengebied, hoewel ze natuurlijk samenhangen, duidelijk andere karakters en opgaven hebben. Daarom wordt geadviseerd om in de deelgebieden onderscheid te maken tussen rood en groen.

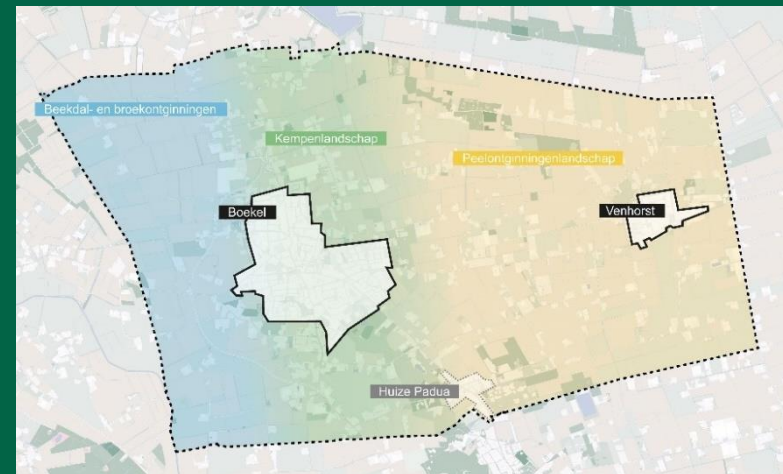
Rood

Onderscheid naar drie kernen. Boekel, Venhorst en Huize Padua kennen allemaal een andere omvang en karakter. Hierdoor verschillende ambities, kansen en opgaven in deze kernen. Voornamelijk in Huize Padua speelt er veel en is er duidelijk behoefte aan een visie. Dit kan gerealiseerd worden door Huize Padua als apart deelgebied toe te voegen in de omgevingsvisie. Een verdere onderverdeling wordt niet geadviseerd. De buurtschappen, lintbebouwing, kernrandzones en bebouwingclusters liggen verspreid over de gemeente en kennen daardoor verschillende opgaven. Deze 'rode' delen hebben bovendien sterke samenhang met 'groen' en zijn daardoor een passende invulling binnen het buitengebied.

Groen

Het buitengebied van gemeente Boekel is divers met uiteenlopende karakteristieken. Door ook hier het concept water en bodem sturend toe te passen, kan het diverse karakter verder versterkt worden. Het buitengebied in het westen van de gemeente wordt getypeerd door de beekdal- en broekontginningen. Ten noorden en zuiden van de kern Boekel is het kleinschalige kempenlandschap goed herkenbaar. Het oosten van de gemeente is daarentegen juist grootschalig vanwege de peelontginningen. Deze indeling van het buitengebied integreert het concept water en bodem sturend en biedt een geschikt detailniveau wat betreft gebied gerelateerde uitspraken.

Het advies is om bij de gebiedsgerichte uitwerking te kiezen voor een indeling met de gebieden: Boekel, Venhorst, Huize Padua en drie gebieden van het buitengebied op basis van de ondergrond met daarin aandacht voor de buurtschappen die liggen in deze gebieden. De afbakening van de deelgebieden vindt plaats in het traject van de omgevingsvisie.

Geadviseerd wordt om bij het opstellen van de visiekaarten onderscheid te maken tussen opgaven die voor het deelgebied gelden en gespecificeerde opgaven binnen een deelgebied.

3.3 Thematische indeling

Gemeenten mogen zelf kiezen hoe zij de omgevingsvisie indelen. De ervaring leert dat het handig is om in omgevingsvisies te werken met thematische clustering van ambities. Hoewel de omgevingsvisies integraal naar het ruimtelijk domein kijkt is het voor de toegankelijkheid van de omgevingsvisie gewenst om aan de hand van thematische hoofdstukken orde te scheppen in de ambities, opgaven en kansen. Dit houdt niet weg dat er tussen thema's overlap zal zijn. Deze overlap moet ook duidelijk worden aangegeven.

Afhankelijk van het gewenste detailniveau moet er een keuze gemaakt worden tussen het aantal benodigde thema's. Over het algemeen geldt dat hoe minder thema's er worden gekozen, hoe langer de hoofdstukken zullen worden. Het aantal thema's en de focus van de thema's kan volledig door de gemeente bepaald worden. Ervaring leert dat het handig is om minimaal thema's te hebben over wonen, bedrijvigheid, natuur, duurzaamheid en gezondheid.

Koers: Thematische indeling aan de hand van 5 thema's.

Uitgaande van een richtinggevende omgevingsvisie zal de omgevingsvisie veel onderwerpen over het ruimtelijk domein bespreken en is het dus gewenst om de omgevingsvisie te ordenen door gebruik te maken van thematische hoofdstukken. In de gesprekken die gevoerd zijn voor het opstellen van het contourendocument is ook gebruik gemaakt van een thematische indeling. Het advies is daarom om deze thema-indeling over te nemen. De indeling is als volgt:

- Gezond en saamhorig
- Fijn wonen in vitale kernen
- Economisch vitaal en bereikbaar
- Duurzaam, energieneutraal en klimaat adaptief
- Natuur en water

Indien bij het opstellen van de Omgevingsvisie blijkt dat een extra thema toegevoegd moet worden of een bestaand thema geïntegreerd dient te worden met een ander thema, is dit mogelijk. Belangrijk hierbij is dat de kwaliteiten van de fysieke leefomgeving voor gemeente Boekel inzichtelijk worden.

3.4 Inhoudsopgave

Zoals uit bovenstaande blijkt, zijn er meerdere opties voor de structuur van de omgevingsvisie. Uit de gesprekken is wel gebleken dat er behoefte is aan een 'opzet' voor een inhoudsopgave, zodat de omgevingsvisie iets concreter wordt. Onderstaande inhoudsopgave is gebaseerd op de adviezen in de groene tekstkaders. Mocht de gemeente afwijken van een advies, is het belangrijk te kijken welke invloed dit heeft op de gewenste inhoudsopgave.

- **Hoofdstuk 1: Inleiding**
- **Hoofdstuk 2: De Trots van gemeente Boekel**
wat kenmerkt de gemeente en wat zijn de kernwaarden van gemeente Boekel op dit moment? Waar zijn Boekelnaren trots op?
- **Hoofdstuk 3 De hoofdlijnen van de visie**
wat is per thema de hoofdlijn van de visie voor gemeente Boekel in de toekomst?
- **Hoofdstuk 4 Thema's**
wat is de gedetailleerdere ambitie voor elk van de thema's voor de gemeente en waar gaat de gemeente de komende tijd mee aan de slag?
- **Hoofdstuk 5 Gebiedsgerichte uitwerking**
wat is de strategische gebiedsgerichte uitwerking van de visie?
- **Hoofdstuk 6 Vervolg en verantwoording**
hoe is de omgevingsvisie tot stand gekomen en hoe zorgt de gemeente ervoor dat het document doorwerkt in het beleid en de organisatie?

4 Thematische opgaven omgevingsvisie

In gemeente Boekel zijn meerdere uitdagingen en opgaven waar de gemeente de komende jaren mee aan de slag wil/moet. Hieronder zijn de opgaven op basis van de thema-indeling die in hoofdstuk 2.3 is besproken opgenomen. Indien de gemeente kiest voor een afwijkende thema-indeling voor de omgevingsvisie zullen de opgaven opnieuw onder de thema's moeten worden opgedeeld.

Leeswijzer hoofdstuk

Bij het opstellen van een nieuwe omgevingsvisie is het belangrijk om aandacht te hebben voor het huidige beleid, ambities en opgaven. De omgevingsvisie is immers nieuw, maar bouwt voort op de huidige basis. Daarom wordt er voor ieder thema de volgende indeling aangehouden:

- 'Welk beleid kan als basis dienen?' In deze eerste vraag wordt gekeken naar het huidige beleid dat gemeente Boekel heeft voor het desbetreffende thema. Indien het beleid nog actueel is, is het goed om dit beleid als basis te laten dienen voor de nieuwe omgevingsvisie.
- 'Welk ontwikkelingen zijn er en welk beleid wordt er nog opgesteld?' Naast het huidige beleid, zullen er continu ontwikkelingen zijn die belangrijk zijn om mee te nemen in de omgevingsvisie. Denk hierbij aan beleidstukken die gelijktijdig aan het opstellen van de omgevingsvisie worden opgesteld of ruimtelijke ontwikkelingen die invloed hebben op het gebruik van de openbare ruimte. Deze ontwikkelingen worden onder deze vraag opgesomd.
- 'Gemeente Boekel heeft de ambitie dat...' De ambities van de gemeente geven aan waar de gemeente over een aantal jaar wil staan. De ambities is daarmee een belangrijke manier om de koers te bepalen. Dit is daarom belangrijke informatie voor de omgevingsvisie.
- 'Welke opgaven zijn er?' Naast ambities kent de gemeente ook opgaven of knelpunten die aandacht vragen. Met deze opgaven zal gemeente Boekel de komende jaren aan de slag moeten. Het is belangrijk om bij het opstellen van de omgevingsvisie deze aandachtspunten in gedachte te houden, zodat in de omgevingsvisie gestuurd kan worden op een duurzame oplossing. Bij de opgaven die de gemeente heeft wordt geen keuze gemaakt hoe deze opgave opgelost moet worden. Dit is immers een politieke keuze en moet de raad dus bepalen. Wel wordt soms aangegeven hoe de gemeente momenteel met de opgave omgaat. Een keuze kan namelijk zijn om de beleidslijn door te zetten.

4.1 Gezond en saamhorig

Welk beleid kan als basis dienen?

In de omgevingsvisie wordt ingegaan op het ruimtelijk beleid. Dit thema hangt sterk samen met het sociaal domein. Het zwaartepunt van het sociaal domein wordt in de preventievisie verrat. Echter landt een deel ook in de omgevingsvisie, omdat dit van belang is gezien de evenwichtige toedeling van functies in gemeente Boekel. Het thema 'Gezond en Saamhorig' ziet toe dat ook het sociaal domein landt in de omgevingsvisie.

Welk ontwikkelingen zijn er en welk beleid wordt er nog opgesteld?

- Preventievisie.

Gemeente Boekel heeft de ambitie dat ...

- de gemeente een saamhorige gemeente blijft, waar inwoners naar elkaar omkijken;
- inwoners actief blijven en de ruimte hebben om activiteiten, evenementen, ontwikkelingen zelf te regelen (als deze gewenst zijn);
- positieve gezondheid het uitgangspunt is;
- de gemeente inzet op preventie, om een grotere zorgvraag achteraf te voorkomen;
- inwoners gezond en vitaal zijn:
 - sport- en beweegaanbod is toegankelijk en inclusief;
 - sport- en beweegaanbod is toekomstbestendig en kwalitatief;
 - sport/beweeg met respect, plezier, veilig, eerlijk en zorgeloos;
 - jongeren tussen 12 en 18 jaar blijven bewegen;
- mensen op een gezonde manier (te voet of op de fiets) reizen.
- de vitaliteit en leefbaarheid van de kernen op peil blijft.;
- er bij het bouwen van nieuwe woningen nadrukkelijk wordt gekeken naar de vraag welke voorzieningen er (extra) nodig zijn.

Welke opgaven zijn er?

Voorzieningen

- De toekomstbestendigheid van voorzieningen is belangrijk. Bij sommige voorzieningen is zichtbaar dat de vraag stijgt, maar dat het aanbod niet even snel mee groeit door bijvoorbeeld personeelstekorten (gezondheidszorg). Bij andere voorzieningen is zichtbaar dat het aantal mensen dat er gebruik van maakt daalt, waardoor het draagvlak voor de voorzieningen op termijn te klein kan worden (bijvoorbeeld minder vrijwilligers of leden bij sportverenigingen).
- De bevolking in gemeente Boekel groeit hard. Hierdoor neemt de behoefte aan basisonderwijs toe en is een nieuwe onderwijsruimte nodig.
- Een deel van het maatschappelijk vastgoed in gemeente Boekel is verouderd. De gemeente is bezig om het maatschappelijk vastgoed te beoordelen op toekomstbestendigheid. Afhankelijk van de beoordeling, kunnen investeringen in verduurzaming van het huidige gebouw of verplaatsing naar andere gebouwen nodig zijn.

Inclusiviteit

- De samenleving wordt diverser. De gemeente vindt het belangrijk dat iedereen zich hier thuis voelt. Het is daarom belangrijk om voldoende ruimte te bieden aan voorzieningen voor en woonwensen van de verschillende mensen met verschillende achtergronden en/of leefstijlen.
- Niet iedereen heeft evenveel te besteden. Als gemeente vinden wij het belangrijk dat iedereen op een fijne manier kan leven. Daarom hebben we extra aandacht voor de levenskwaliteit van mensen die minder te besteden hebben.

4.2 Fijn wonen in vitale kernen

Welk beleid kan als basis dienen?

Er wordt een nieuw Woon(zorg)programma opgesteld, maar de hoofdlijnen uit het huidige woonbeleid (Woonvisie Gemeente Boekel 2020-2030) blijven intact. Daarnaast zijn er nog diverse andere beleidsdocumenten die relevant zijn, namelijk:

- Vitaal Buitengebied Boekel.
- Structuurvisie uit 2011.
- Gebiedsvisie Venhorst.
- Gebiedsvisie Huize Padua.
- Gebiedsvisie Centrum Boekel
- Visie Dorpsmantel Noordwest, wonen en werken in het groen.

Welk ontwikkelingen zijn er en welk beleid wordt er nog opgesteld?

- Opstellen Woon(zorg)programma (actualisatie van de woonvisie).
- Bestaande (grootschalige) woningbouwplannen.
- Ontwikkelstrategie voor het gebied Nia Domo, het park en de voormalige Regenbooglocatie (in 2025).

Gemeente Boekel heeft de ambitie dat ...

- er een passend woningaanbod is voor jong en oud:
 - voldoende woningen voor senioren (zelfstandig en begeleid);
 - voldoende woningen voor starters om jongeren te behouden;
 - realiseren van sociale (levensloopbestendige) huurwoningen;
- er een goede balans is tussen het ontwikkelen (van nieuwe woningen) en het behouden van het dorpse/agrarische karakter;
- we de leefbaarheid op peil houden door aandacht te hebben voor een passend aanbod aan voorzieningen en verenigingsleven;
- ontwikkelingen zoveel mogelijk plaatsvinden door middel van inbreiding, maar dat uitbreiding mogelijk is als inbreiding ten koste van groen of openbare ruimte in de kern gaat.

Welke opgaven zijn er?

Passend woningaanbod

- De bevolking verandert (andere leeftijdsopbouw, huishoudenssamenstelling etc.), waardoor de woonwensen (in de toekomst) ook veranderen. Hierdoor zal de huidige woningvoorraad naar verwachting niet volledig aansluiten op de toekomstige wensen. Om ook in de toekomst hier fijn te kunnen wonen is het belangrijk dat de woningvoorraad aansluit op de toekomstige behoefte. De gemeente zet nu vooral in op het realiseren van een toekomstbestendige woningvoorraad door middel van nieuwbouw. Een andere optie is om (een deel van) de bestaande woningvoorraad te transformeren.
- Een eis vanuit de woondeal is dat 30% van de nieuwbouwplannen sociale huur betreft. De woningbouwcorporatie werkt hard aan deze opgave, maar is mogelijk niet in staat om dit doel te realiseren. Indien de gemeente graag één corporatie wil behouden, moet de gemeente samen met de corporatie kijken naar de mogelijkheden om bij die 30% te komen.
- In gemeente Boekel werken veel arbeidsmigranten. Zij zijn van groot belang voor het functioneren van de agrarische industrie. Er is momenteel te weinig zicht op de duur en omstandigheden waarin deze internationale medewerkers verblijven. De gemeente wil hier graag meer zicht op. Bovendien is nieuwe huisvesting wellicht nodig. De gemeente heeft nog geen voorkeur uitgesproken voor grootschalige huisvestingslocaties (clustering) en/of kleinere huisvestingslocaties verspreid over de gemeente.
- De druk op de woningmarkt is groot. Boekelnaren willen graag in gemeente Boekel blijven, maar kunnen niet altijd een geschikte woning vinden. Tegelijkertijd trekt gemeente Boekel mensen vanuit grote(re) steden aan. De gemeente staat open voor deze mensen, maar vindt het ook belangrijk dat de huidige inwoners in de gemeente kunnen blijven wonen. Hier dient aandacht voor te zijn. Dit kan eventueel worden gedaan tijdens het opstellen van het woonzorgprogramma. Mocht er (in de toekomst) sprake zijn van

verdringing van Boekelnaren op de woningmarkt, dan zet de gemeente zich in om dit tegen te gaan.

Wonen in het buitengebied

- Vanuit Huize Padua bestaat behoefte aan meer ontwikkelmogelijkheden. Het is belangrijk dat er een duidelijke visie komt over het toekomstperspectief van Huize Padua en de daarbij passende ontwikkelmogelijkheden.
- Door de grote vraag aan woningen zijn er woningbouwinitiatieven in het buitengebied. Het is belangrijk dat de gemeente een visie heeft op de ontwikkelmogelijkheden in het buitengebied, met extra aandacht voor de mogelijkheden rondom buurtschappen en bebouwingsclusters. Hierbij zijn meerdere opties mogelijk. Uitbreiding kan overal of nergens toegestaan worden of er kunnen gebieden aangewezen worden waarin meer ontwikkelmogelijkheden zijn dan in andere. Het is belangrijk om daarvoor een duidelijk afkadering te hebben. Indien de huidige afkadering nog volstaat, kan deze worden gebruikt. Anders dient gekeken te worden naar een nieuwe afkadering.
- Er zijn aanvragen voor ruimte voor ruimte woningen. Gemeente Boekel hanteert momenteel het beleid dat is vastgesteld met het document 'Vitaal Buitengebied Boekel'. Actualisatie van dit document is wenselijk.

Voorzieningen

- Gemeente Boekel zet in op woningbouw, waardoor de bevolking groeit. De vraag naar (maatschappelijke) voorzieningen neemt hierdoor toe. Voornamelijk bij onderwijs en gezondheidszorg is zichtbaar dat de behoefte sneller groeit dan het aanbod. Het is belangrijk dat er voldoende aanbod aan maatschappelijke voorzieningen is en er dus een balans wordt gevonden tussen woningbouwontwikkelingen en de voorzieningenstructuur.

Druk op de ruimte

- Er is een hoge druk op de ruimte (wonen, werken, bereikbaarheid, natuur, klimaat etc.). Nieuwe initiatieven botsen daardoor soms met de bestaande structuren. Het is belangrijk om de balans te behouden. De gemeente biedt daarom op dit moment maatwerk aan waarbij participatie een belangrijk uitgangspunt is.
- De gemeente vindt woningbouw belangrijk, onder andere om jongeren in de gemeente te behouden. Tegelijkertijd is er aandacht om het Boekelse karakter niet te verliezen en oog te hebben hoe gemeente Boekel zichzelf blijft, terwijl het ook woningbouw realiseert. Woningbouw hoeft ook niet in contrast te staan met het Boekelse karakter.

4.3 Economisch vitaal en bereikbaar

Welk beleid kan als basis dienen?

Op het gebied van bereikbaarheid kan de mobiliteitsvisie uit 2022 als basis dienen. Er is geen visie binnen de gemeente op bedrijvigheid, werkgelegenheid etc. Er kan wel gekeken worden naar de Strategische Agenda stichting Agrifood Capital 2030 en de detailhandelsvisie van Noordoost-Brabant. Daarnaast zijn er nog diverse andere beleidsdocumenten die relevant zijn, namelijk:

- Bestaande gebiedsvisies (Gebiedsvisie Venhorst, Visie Huize Padua, dorpsmantel noordwest, Centrum Boekel).

Welk ontwikkelingen zijn er en welk beleid wordt er nog opgesteld?

- Ontwikkeling van initiatieven die bijdragen aan de (economische) vitaliteit (Land van Ravenstein, Geopark Peelhorst en Maasvallei i.o., met als stip op de horizon een UNESCO-status, etc.).
- Herijking van het document Vitaal buitengebied Boekel.
- Opstellen economisch beleid, duurzaamheidsprogramma en programma's kunst, cultuur, recreatie en toerisme.
- Actualiseren gebiedsvisie centrum.
- Gebiedsvisie voor het gebied Nia Domo, het park en de voormalige Regenbooglocatie (in 2025).

Gemeente Boekel heeft de ambitie dat ...

- er ruimte is om te ondernemen en voor bedrijvigheid;
- het centrum van Boekel een aantrekkelijk gebied is met een goed verblijfsklimaat. Doorgaand verkeer in het centrum wordt daarvoor ontmoedigd;
- het verkeer veilig is voor iedereen (verkeersveilige wegen en kruispunten, veilige schoolomgeving, veilig bereikbaar buitengebied, veilige fietsroutes scholieren en forensen);
- Gemeente Boekel aantrekkelijk en goed bereikbaar is (verbeterde Oost-west verbinding voor gemotoriseerd verkeer, afwaarderen en herinrichten centrum, routing landbouwverkeer, aantrekkelijke recreatieve verbindingen, goede ontsluiting ontwikkellocaties);

- er robuuste wegen en paden zijn (kwaliteit wegen en bermen, kwaliteit fiets- en wandelpaden);
- we inzetten op een andere manier van reizen (meer op de fiets en te voet, deelmobiliteit). Hiervoor heeft gemeente Boekel nog geen concrete plannen.

Welke opgaven zijn er?

Werkgelegenheid

- Er is een krapte op de arbeidsmarkt, waardoor het voor bedrijven lastiger is om voldoende geschikt personeel in dienst te hebben. De gemeente dient aandacht te houden voor de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en daar waar mogelijk een bijdrage te leveren om de krapte op de arbeidsmarkt tegen te gaan.

Bereikbaarheid

- De gemeente ziet kansen voor duurzame mobiliteit (elektrisch rijden, snelfietspaden, stimuleren ov-gebruik, deelmobiliteit). Voor een deel van de kansen is het belangrijk dat inwoners bewust een keuze maken voor een ander vervoersmiddel dan zij normaal gebruiken. Dit vraagt om een aanpassing van gewoonten en gebeurt niet zonder dat zij gestimuleerd worden. De gemeente wil inwoners stimuleren door ze te informeren over de mogelijkheden.
- Het openbaar vervoer is belangrijk voor jongeren (studie) en ouderen (minder mobiel). Echter is het ook zichtbaar dat bepaalde buslijnen voornamelijk alleen tijdens piekmomenten worden gebruikt, waardoor deze eigenlijk niet rendabel zijn. Alternatieven zijn om in te zetten op vraag gestuurd ov. Het is belangrijk dat er duidelijkheid is over het toekomstperspectief van het openbaar vervoer in de gemeente. Hiervoor dienen keuzes gemaakt te worden.
- De oost-westverbinding moet beter. Gemeente Boekel is bezig met concrete plannen om te kijken hoe de oost-westverbinding gerealiseerd kan worden.

Verkeersveiligheid

- Sommige buitenwegen in de gemeente zijn beperkt geschikt voor het vrachtverkeer dat eroverheen gaat. Dit zorgt soms voor onveilige situaties. Er zijn de meeste meldingen bij Bovenstehuis, de Burgt en Schutboom. Aandacht voor verkeersveiligheid is belangrijk. De gemeente is bezig om het beleid om de verkeersveiligheid te verbeteren in een uitvoeringsplan op te nemen in 2025. Momenteel is dit deels vastgelegd in de mobiliteitsvisie en POW+R.

Agrarische sector

- De agrarische sector heeft invloed op het woon-leefklimaat in gemeente Boekel (denk bijvoorbeeld aan geur). De balans vinden tussen woningbouw en de agrarische sector is belangrijk. De gemeente hanteert het principe dat dit altijd maatwerk betreft, waarbij de onderzoeksplicht van tevoren zwaarder is.
- De agrarische sector is in transitie. De agrarische sector is in transitie. Dit zorgt dat continu aandacht moet zijn voor enerzijds de doorontwikkeling van (nieuwe) (agrarische) bedrijvigheid in het buitengebied, anderzijds moet hierbij aandacht zijn voor de leefbaarheid in het buitengebied. Het is van belang om in de Omgevingsvisie aandacht te hebben voor de balans tussen de diverse functies in het buitengebied. Het integraal aanvliegen van de leefbaarheid in het buitengebied is hierbij essentieel. Dit betekent dat beleid uit diverse taakvelden met elkaar moet overeenstemmen om deze opgave verder vorm te geven, zowel op gemeentelijk, provinciaal als landelijk niveau.

Bedrijventerreinen

- Er is behoefte aan nieuwe ruimte voor bedrijvigheid, maar er zijn geen gronden meer uit te geven op de bestaande bedrijventerreinen in gemeente Boekel. Het realiseren van nieuwe bedrijventerreinen verloopt stroef. Dit komt voornamelijk door opgaven rondom netcongestie, verwerving grond, geurnormen, flora en fauna etc. Het

is belangrijk om de mogelijkheden en onmogelijkheden met betrekking tot deze opgaven in kaart te brengen.

- De gemeente Boekel wil graag plek bieden aan startups. Doordat de bedrijventerreinen vol zitten, zijn er nu aanvragen in het buitengebied. De gemeente heeft nog geen duidelijk beleid op dit gebied. Er zijn verschillende opties. De gemeente kan bedrijvigheid (van kleine bedrijven) in het buitengebied toestaan, maar aangeven dat als deze bedrijven groeien ze moeten verplaatsen naar een bedrijventerrein. De gemeente kan er ook voor kiezen om alle soorten bedrijven toe te staan.
- In het kader van verduurzaming, is het gewenst om het bedrijventerrein te verduurzamen.
- Op verschillende bedrijfskavels op De Vlonder zijn bedrijfswoningen toegestaan. Er kan getwijfeld worden over de wenselijkheid van bedrijfswoningen op bedrijventerreinen. Het is mogelijk om geen nieuwe bedrijfswoningen meer toe te staan op en rond bedrijventerreinen.

Detailhandel

- De gemeente wil dat het centrum van Boekel en Venhorst een betere verblijfskwaliteit krijgen. De Zuidwand in Boekel is momenteel al in ontwikkeling en voor de noordwestkant wordt aan een ontwikkelstrategie gewerkt. In deze gebiedsvisie wordt een uitspraak gedaan over o.a. het kindcentrum, gemeentelijke gebouwen die eventueel gesloopt óf herontwikkeld worden, het park, de parkeerplaats en nieuw te ontwikkelen seniorenwoningen (mogelijk met zorgvoorzieningen in de plint).
- Het winkelaanbod staat onder druk met de ontwikkeling van het centrum kan Boekel zich profileren als centrumdorp.

Evenementen en recreatie

- De gemeente trekt weinig recreatie, terwijl ze wel het streven heeft om gastvrij te zijn. Doormiddel van een programma recreatie wil de gemeente hier beleid op gaan voeren.

- Er is behoefte aan eenduidig beleid voor de organisatie van evenementen binnen de gemeente Boekel. Het is voor evenementenorganisaties en burgers nu onduidelijk wat wel en niet mag. Momenteel worden de voorbereidingen getroffen om te komen tot een Boekels evenementenbeleid.

4.4 Duurzaam, energieneutraal en klimaatadaptief

Welk beleid kan als basis dienen?

Momenteel is er een duurzaamheidsplan/visie. Deze is erg actueel en komt uit 2024. Deze kan houvast bieden bij de verduurzamingsopgave waar de gemeente Boekel tegenaan loopt. De doelstelling uit RES en het klimaatadaptieplan kan als basis dienen. Eveneens kan het plan circulaire economie nog relevante punten benoemen.

Welk ontwikkelingen zijn er en welk beleid wordt er nog opgesteld?

- Verduurzaming van oude en jonge gebouwen.
- Netcongestie
- Transitie Warmte (lokale aanpak Isolatie, NIP)

Gemeente Boekel heeft de ambitie dat ...

- we de gezondheid en fysieke leefomgeving beschermen en een bijdrage leveren aan de omgevingskwaliteit;
- we bijdragen aan een klimaatveerkrachtige en waterrobuurste gemeente Boekel;
- we bijdragen aan de energietransitie en circulaire economie;
- alle nieuwbouwwoningen voldoen aan de BENG-eisen en dat het realiseren van nul-op-de-meter woningen wordt gestimuleerd;
- duurzaam reizen wordt gestimuleerd;
- we de gestelde RES doelstellingen behalen;
- we kiezen voor groene aankleding van gemeente Boekel wat voordelen heeft op gebied van hittestress en klimaatadaptie;
- energie opwekken door middel van zonne-energie gebeurt, waarbij zon op dak de voorkeur heeft;
- er wordt ingezet op energiebesparende maatregelen en de focus ligt op besparen in plaats van opwekken.

Welke opgaven zijn er?

Duurzaam

- De gemeente streeft naar het realiseren van nul-op-de-meter woningen (landelijk nog niet verplicht), maar dit vraagt om grote investeringen. Dit heeft tegelijkertijd ook invloed op de betaalbaarheid van de woningen.
- Veel maatschappelijke gebouwen en sociale (huur)woningen zijn toe aan verduurzaming. Er moet een afweging gemaakt worden of alle gebouwen deze investeringen waard zijn.

Klimaatadaptief

- De oudere wijken in de gemeente (Vogelenzang, Dooleggen en delen van Venhorst) zijn niet klimaatadaptief. Dit heeft op termijn invloed op het woon- en leefklimaat. Het is belangrijk een afweging te maken of investeringen om deze wijken klimaatadaptief te maken gewenst zijn.

Energieneutraal

- Gemeente Boekel wil in 2050 energieneutraal zijn volgens de RES. De gemeente heeft hierin al grote stappen gezet, maar loopt vast op het ontbreken van grootschalige initiatieven en netcongestie.
- In beperkte delen van Venhorst is het mogelijk om windturbines te plaatsen. In de overige delen van gemeente Boekel zijn geen windturbines mogelijk vanwege vliegbasis Volkel. De gemeente zet daarom vooral in op zon. Hiervoor zijn verschillende opties, zoals op land en op dak. Wat betreft de netcapaciteit houdt de gemeente nauw contact met de netbeheerder en de regio.

4.5 Natuur en water

Welk beleid kan als basis dienen?

De gemeente is aan de slag om een nieuw groenbeleid en groenbeheerplan op te stellen. Het huidige groenbeheerplan (2011) is verouderd.

Welk ontwikkelingen zijn er en welk beleid wordt er nog opgesteld?

- Opstellen groenbeleid en groenbeheerplan, waarin ook een onderzoek wordt uitgevoerd hoe de Boekelnaar groen in haar gemeente ervaart.
- Herijking van het document Vitaal buitengebied Boekel.

Gemeente Boekel heeft de ambitie dat...

- we water en bodem sturend² als uitgangspunt gebruiken bij ruimtelijke ontwikkelingen;
- we een groene gemeente met een landelijk karakter zijn. Gemeente Boekel behoudt de landschappelijke waarden;
- de ondergrondse, waardevolle breuklijnen beschermd zijn en zichtbaar worden maken;
- we de lokale biodiversiteit behouden en versterken;
- de buitenruimte ecologisch beheert wordt;
- we de gevolgen van klimaatverandering beperken;
- we initiatieven voor inwoners faciliteren om te investeren in groen.
- de kernen groen blijven. Als een ontwikkeling in de kern ten koste gaat van groen of openbare ruimte is een ontwikkeling buiten bestaand stedelijk gebied mogelijk.

² Het kabinet heeft in 2022 besloten dat water en bodem sturend zijn bij ruimtelijke keuzes. Dit houdt in dat de ruimtelijke ordening meer aansluit bij de natuurlijke kenmerken van het water- en bodemsysteem.

Welke opgaven zijn er?

(Groen)beleving:

- We vinden de breuken in het landschap bijzonder en willen deze beschermen. Hetzelfde geldt voor het beschermen, behouden en versterken van de huidige groen(blauwe) structuren en het waardevol groen. Tegelijkertijd is de druk op de ruimte hoog.
- Gemeente Boekel wil de landschappelijke belevingswaarde van de boslandschappen en de recreatieve mogelijkheden in de natuur behouden en revitaliseren.
- De gemeente wil de dorpsranden graag vergroenen, vanuit het oogpunt van beleving en biodiversiteit. Echter staan deze randen onder druk, bijvoorbeeld door woningbouwambities.
- De gemeente Boekel vindt de cultuurhistorie in de gemeente van groot belang en wil deze behouden. De druk op de ruimte, en daarmee op de cultuurhistorie, is echter groot. Het is belangrijk dat de gemeente een keuze maakt hoe ze de cultuurhistorie wil behouden.

Biodiversiteit:

- De gemeente wil de biodiversiteit vergroten door o.a. gemeentelijk beheer aan te passen, natuurgebieden te ontwikkelen en ecologische verbindingzones in te richten en te beschermen.
- De gemeente ziet kansen voor natuur inclusief bouwen. Ze wil dit in ieder geval stimuleren, maar als het mogelijk is ook graag verplichten.
- Er is een opgave met het toepassen van ecologisch beheer.

Klimaat

- Het klimaat verandert en dus is een aanpak nodig over hoe om te gaan met klimaatextremen, zoals hittestress, overstroming, droogte etc. Opties hiervoor zijn het vervangen van onnodige verharding door groen en/of water of het aanplanten van meer kwalitatief groen

- Dat zorgt voor goede infiltratie van regenwater en van toekomstbestendig en klimaatadaptief groen. De gemeente wil in ieder geval graag het boomkroonvolume verhogen.
- Het is belangrijk om de bodemstructuur te verbeteren en om diverse functies in de ondergrond (kabels, riolering, wortels) op een goede manier te combineren. De Algemene Verordening Openbare Infrastructuur is momenteel hierin leidend.
- De gemeente vindt het belangrijk dat er een fijn woon- en leefklimaat is binnen de gemeente. Daarom zet ze zich in voor het realiseren van voldoende groene en koele verblijfsplekken.

Participatie

- De gemeente vindt vergroenen belangrijk, maar is hier voor een deel ook afhankelijk van van inwoners. Mogelijkheden zijn voorlichting over ecologisch beheer, stimuleren vergroenen particuliere terreinen of door koppelkansen bij particuliere ontwikkelingen in de vorm van het leveren van een tegenprestatie op het gebied van natuur en/of water aan te moedigen.

Koers: Gebruik het huidig beleid als basis, vul dit aan met ontwikkelingen, ambities en opgaven

Gebruik het beleid dat nog actueel is, als de basis voor de omgevingsvisie. Indien er wordt gekozen voor een beleidsneutrale omgevingsvisie is op deze manier alle benodigde informatie verzameld voor de omgevingsvisie. Bij een richtinggevende omgevingsvisie kunnen er ook nieuwe keuzes gemaakt worden. Hierdoor kan de gemeente Boekel nieuwe ambities en opgaven uitspreken, waardoor de omgevingsvisie een ambitievol document wordt, die een stip op de horizon zet voor de ontwikkeling van gemeente Boekel. De gebiedsgerichte uitwerking draagt hier sterk aan bij. Bij een verdere verdieping zijn de vragen over in ontwikkeling zijnde beleidsstukken en de vragen over ambities relevant:

- Zoals eerder is vermeld kunnen in ontwikkeling zijnde beleidsdocumenten op twee manieren worden opgenomen. Geadviseerd wordt om bij documenten die al in een ver gevorderd stadium zijn en waarvan vaststelling voorzien is, de strategische inhoud over te nemen in de omgevingsvisie. Zo voorkom je dat er al snel actualisatie nodig is. Bij documenten die nog in de beginfase zijn of waarvan vaststelling onzeker is, wordt geadviseerd de stukken agenderend op te nemen.
- Door de vermelde ambities naast de basis van de omgevingsvisie te leggen is het mogelijk om te controleren of de huidige ambities nog aansluiten op het beleid én of deze voldoende zijn opgenomen in het beleid. Indien versteviging van de ambitie gewenst is, kan dit opgenomen worden in de omgevingsvisie. Deze ambitie wordt dan sterker meegenomen bij het opstellen van programma's. Omdat er veel ambities zijn, kan het gewenst zijn om prioriteiten te stellen.
- Daarnaast kent de gemeente diverse opgaven. Deze opgaven geven aan waar je als gemeente de komende jaren aandacht voor hebt en mee aan de slag wil. Door het opnemen van opgaven, is het mogelijk om een aanpak verder uit te werken in programma's en voorkom je tegenstrijdigheden. Wederom geldt dat niet alle opgaven even urgent zijn en dus evenveel aandacht behoeven in de omgevingsvisie. Geadviseerd wordt daarom om de opgaven te prioriteren.

5 Participatie

De omgevingsvisie is een belangrijk document en legt de koers voor gemeente Boekel voor de komende jaren op hoofdlijnen vast. Daarom is het belangrijk dat de omgevingsvisie breed gedragen wordt. Participatie is hiervoor belangrijk en bovendien een verplicht onderdeel van de omgevingsvisie.

5.1 Belangrijke groepen voor participatie

In de wet is vastgelegd dat er voor de omgevingsvisie geparticipeerd moet worden. Er is niet vastgelegd met wie en wat de reikwijdte van de participatie moet zijn. Een uitgebreid participatieproces heeft zorgt ervoor dat diverse groepen zich gehoord voelen en dat de inhoud van de omgevingsvisie kan rekenen op een breed draagvlak. Tegelijkertijd kan een uitgebreid participatieproces soms ook ervoor zorgen dat een traject vertraging op loopt. Het is daarom belangrijk een duidelijk participatieplan en communicatieplan op te stellen.

Hieronder worden doelgroepen vermeldt die veelal in het participatieproces van een omgevingsvisie worden betrokken. Omdat niet alle doelgroepen op dezelfde manier betrokken wenst te zijn, wordt hieronder ook weergegeven op welk abstractieniveau deze doelgroepen graag meedenken:

Inwoners: Inwoners zijn divers (leeftijd, afkomst, sociaaleconomische status etc.) en bereik je op daardoor verschillende manieren. Om inwoners te betrekken is het daarom belangrijk om verschillende media in te zetten, zoals social media platforms, gemeentebblad, gemeentewebsite etc. Over het algemeen geldt dat inwoners liever meedenken met concrete initiatieven dan met abstractie visies. Het is belangrijk deze groep te betrekken om informatie op te halen en om te toetsen of de concept/ontwerp omgevingsvisie aansluit. Het is minder noodzakelijk om deze groep op andere momenten aan te sluiten.

Inwoners: kinderen (tot en met 12 jaar), jongeren (13 tot en met 25 jaar), volwassenen (26 tot en met 64 jaar), ouderen (65 jaar en ouder).

Stakeholders en ketenpartners: De gemeente werkt op veel gebieden samen met stakeholders en ketenpartners. Het is daarom belangrijk dat zij zich kunnen herkennen in de visie. Deze doelgroepen kan je het beste betrekken door fysieke sessies te organiseren. Over het algemeen

is deze groep goed in staat om mee te denken op het abstracte niveau van een omgevingsvisie.

- Stakeholders: bijvoorbeeld woningcorporatie, wijk- en dorpsraden, bewonersorganisaties, jongerenorganisaties, verenigingsleven, ondernemers(vereniging), onderwijsinstellingen, zorg- en welzijnsorganisaties, milieu- en natuurorganisaties etc.
- Ketenpartners: Provincie, Waterschap, buurtgemeenten, regio, GGD, Veiligheidsregio, Omgevingsdienst etc.

Ambtelijke organisatie: De ambtelijke organisatie is uiteindelijk degene die moet gaan werken met de omgevingsvisie. Het is belangrijk dat de omgevingsvisie voor hen daarom een werkzaam document is. Doordat de inhoud van de omgevingsvisie het werk van hen beïnvloedt, is deze groep graag uitgebreid betrokken bij de totstandkoming van de omgevingsvisie. Deze groep is over het algemeen goed in staat om mee te denken op het abstractieniveau van de omgevingsvisie. Ook is het waardevol om tijdens fase 1 van het participatieproces met kleiner groepjes ambtenaren in gesprek te gaan om een bepaald thema uit te lichten.

Bestuurlijk (college en raad): De omgevingsvisie is het instrument van de Raad. De Raad zal voor vaststelling moeten instemmen met de omgevingsvisie. Ook het College zal veel in aanraking komen met de omgevingsvisie omdat zij degene is die de programma's vaststelt. Het is daarom belangrijk hen in het participatieproces te betrekken. Wederom is deze groep goed in staat om mee te denken met het abstractieniveau van de omgevingsvisie.

5.2 Participatie in drie fasen

Het participatieproces kan grofweg in drie fasen worden verdeeld, waarbij in iedere fase idealiter iedere groep betrokken wordt. De groepen zijn: **inwoners**, **stakeholders en ketenpartners**, **ambtelijke organisatie** en **bestuurlijk (college en raad)**.

Fase 1 - informeren en ophalen: In deze fase is het belangrijk dat mensen worden geïnformeerd dat gemeente Boekel aan de slag gaat met de omgevingsvisie. Geef hierbij aan wat de omgevingsvisie inhoudt en waarom het belangrijk is om er een te hebben. Ook is in deze fase de participatie voornamelijk gericht op het ophalen van zoveel mogelijk en zo breed mogelijke informatie: Wat vinden mensen belangrijk? Wat gaat al goed en wat kan nog beter? Welke kansen zijn er voor de gemeente? Wat speelt er binnen de gemeente?

Benader inwoners op verschillende manieren zodat de kans op een divers respons zo groot mogelijk is. Geadviseerd wordt om inwoners fysiek én digitaal te betrekken. Fysiek kan bijvoorbeeld door een inloopavond of straatgesprekken. Om jongeren te betrekken zijn bijeenkomsten tijdens schooltijd een geschikte manier (bijvoorbeeld een droomsessie met een aantal basisschoolklassen en een aantal klassen uit het voortgezet onderwijs). Digitaal kan gedaan worden door middel van een digitale enquête. Daarnaast wordt het aangeraden om aan het begin van elke sessie even snel de geheugens op te frissen wat betreft de Toekomstvisie, waardoor iedereen direct op de hoogte is van wat er speelt in gemeente Boekel, nu én in de toekomst.

Breng diverse stakeholders en/of ketenpartners bij elkaar door middel van een (of twee) rondetafelgesprekken. Afhankelijk van het aantal stakeholders en ketenpartners kan gekozen worden voor één gezamenlijk gesprek of twee verschillende gesprekken. Daarnaast wordt het aangeraden om aan het begin van elke sessie even snel de geheugens op te frissen wat betreft de Toekomstvisie, waardoor iedereen direct op de hoogte is van wat er speelt in gemeente Boekel, nu én in de toekomst.

Het is waardevol als ambtenaren ook van andere disciplines horen wat er speelt. Een integrale ambtelijke sessie is een goede manier om dit te bereiken. Het is echter ook waardevol om met vakgebieden individuele gesprekken te voeren, om specifieke informatie over bepaalde onderwerpen op te halen.

Voor het college en de raad is het wenselijk twee verschillende momenten in te plannen. Beide momenten hebben hetzelfde doel, namelijk het ophalen van prioriteiten en ambities. Voor de raad is een themasessie een geschikte manier om dit te bereiken.

Fase 2 - herkennen en toetsen: In fase 2 van de participatie is de input uit fase 1 verwerkt tot een concept/ontwerp versie van de omgevingsvisie. Het doel in deze fase van participatie is om te kijken of doelgroepen de gekozen lijn herkennen en of dit ook aansluit bij wat zij verwachten. Kortom: toets of de visie aansluit bij de verschillende groepen participanten. Afhankelijk van de betrokkenheid van de verschillende groepen participanten moet er een geschikt moment voor de participatie gekozen worden. Het is bijvoorbeeld een keuze om de ambtelijke organisatie in deze fase twee keer te betrekken. De eerste keer als er een omgevingsvisie op hoofdlijnen ligt en de tweede keer als deze verder is uitgewerkt in het ontwerp van de omgevingsvisie. Zodra er een ontwerpversie ligt is het belangrijk om met deze versie nogmaals langs alle doelgroepen te gaan. Voor iedere doelgroep is een informatiebijeenkomst hierbij een geschikte vorm, zodat de participanten eerst informatie krijgen over de hoofdlijn van de visie en welke keuzes er zijn gemaakt, om vervolgens gedetailleerder in te gaan op onderdelen (zoals bijvoorbeeld het kaartmateriaal).

In deze fase is een of meerdere fysieke bijeenkomsten te organiseren (zoals een themamarkt). Bij deze bijeenkomsten is het belangrijk dat inwoners het doorlopen proces over te brengen en om de gemaakte

keuzes/accenten in de omgevingsvisie te toetsen. Dit kan het beste door visueel materiaal te gebruiken, zoals infographics of kaartmateriaal.

In deze fase is het goed om diverse stakeholders en/of ketenpartners een review te laten geven op het concept. Stakeholders en ketenpartners zijn voornamelijk geïnteresseerd naar de vraag of hun belangen en opgaven op de juiste manier zijn verwerkt in de omgevingsvisie en hebben hiervoor de conceptversie nodig. Het verzamelen van input kan digitaal (via mail) of in een fysieke bijeenkomst.

In deze fase is het goed om een uitgebreide variatie aan disciplines te betrekken en een review te laten geven op het concept. Ambtenaren zullen voornamelijk reageren op de inhoud die aansluit op hun vakgebied. Het verzamelen van input kan digitaal (via mail) of in een fysieke bijeenkomst. Door een fysieke bijeenkomst horen ambtenaren ook wat er bij andere vakgebieden speelt.

Het is gewenst om de raad en het college mee te nemen in het doorlopen proces en de inhoud op hoofdlijnen te vermelden. Zowel het college als de raad kan je de conceptversie toesturen om feedback te verzamelen. Omdat raad en college vaak niet slechts naar een beperkt aantal thema's kijken, maar naar de volledige omgevingsvisie is dit voor hen wel relatief veel werk. Een andere manier is om hen mee te nemen in de samenvattende infographics en kaartmateriaal.

Fase 3 - ter inzagelegging: Door de ontwerp-omgevingsvisie ter inzage te leggen heeft iedereen de mogelijkheid gehad hier formeel op te reageren. Dit is de laatste fase van participatie en de eerste stap in de wettelijke voorbereidingsprocedure. De ingediende zienswijzen zullen aan de hand van een reactie zienswijzen worden beantwoord en waar nodig zal de omgevingsvisie aangepast worden. Dit is de ontwerp omgevingsvisie (stap 2 wettelijke voorbereidingsprocedure). Deze ontwerp omgevingsvisie kan in de raad worden gebracht voor vaststelling (stap 3 wettelijke voorbereidingsprocedure). Omdat de

omgevingsvisie alleen bindend is voor de raad, en verder geen juridische gevolgen heeft, is het niet mogelijk om na de ter inzagelegging nog in beroep te gaan.

Indienen zienswijzen

Indienen zienswijzen

Ambtenaren hebben de mogelijkheid om het document nogmaals door te nemen en eventuele opmerkingen als ambtshalve wijziging door te laten voeren.

Vrijgeven om het document ter inzage te leggen en vaststellen door de raad

5.3 Aandachtspunten bij participatie

- Participatie is een verplicht onderdeel van de omgevingsvisie. De omvang van het participatieproces is echter een keuze van de gemeenten zelf. Uitgebreid participeren zorgt voor een groter draagvlak doordat meer mensen en mensen vaker betrokken zijn bij de omgevingsvisie. Participatie kan echter ook grote invloed hebben op het tempo waarin een omgevingsvisie wordt opgesteld. Op een gegeven moment is de opbrengst vanuit participatie nog maar minimaal, omdat veel al in eerdere sessies is gezegd. Het is dus belangrijk om na te denken over de balans tussen participeren en het tempo behouden.
- Transparantie over het participatieproces is belangrijk. Tijdens een participatiemoment worden er vaak veel verschillende ideeën geopperd, soms ook tegenstrijdige ideeën. Het wordt over het algemeen als zeer prettig ervaren als er een terugkoppeling komt van de participatiemomenten, waarin wordt aangegeven wat er met

de verzamelde input is gedaan en waarom deze keuze is gemaakt. Het gaat hierbij niet alleen om de punten die opgenomen worden in de omgevingsvisie, maar juist ook over de punten die niet opgenomen worden.

- Het doel van participatie is dat mensen het (zo veel mogelijk) eens zijn met de omgevingsvisie en dat de visie breed gedragen wordt. Het is belangrijk dat alle doelgroepen betrokken worden in de participatie. Zo voorkom je dat een bepaald geluid niet wordt opgenomen in de omgevingsvisie en het draagvlak kleiner is. Bepaalde doelgroepen, zoals jongeren, zijn echter lastiger te betrekken. Voor deze doelgroep is het soms nodig een apart participatiemoment te organiseren en deze te communiceren op een manier die jongeren aantrekt.
- Veel inwoners willen graag inbreng leveren op een gedetailleerd schaalniveau wat niet altijd aansluit bij het schaalniveau van een omgevingsvisie. Het is belangrijk hier met de communicatiestrategie voldoende aandacht voor te hebben zodat deelnemers vooraf, of aan het begin van een participatiesessie weten waarover ze mee mogen denken. Dat er tijdens het participatieproces ook veel informatie opgehaald wordt die bijvoorbeeld te gedetailleerd is, is haast onvermijdelijk. Hoewel dit niet altijd van waarde is voor de omgevingsvisie, kan het belangrijk zijn deze inbreng wel vast te leggen en te gebruiken voor bijvoorbeeld de uitwerking van bepaalde aspecten in de programma's.
- Richting vaststelling kan er vaak geconstateerd worden dat een visie minder concreet wordt. Voor sommige complexe keuzes is bijvoorbeeld meer informatie nodig, of is politiek geen draagvlak. Dan wordt er vaak gekozen om de desbetreffende opgave op een abstractere wijze op te nemen in de visie. Hier kan een mismatch ontstaan tussen het participatieproces wat vaak concrete informatie oplevert en het eindresultaat. Deelnemers herkennen zich op basis van de sessies niet goed in het eindresultaat. Hiervoor is wederom een goede communicatiestrategie essentieel.

5.4 Communicatiemiddelen

De verschillende groepen bereik je op verschillende manieren. De ambtelijke en bestuurlijke organisaties zijn doorgaans relatief eenvoudig te bereiken. Ook van stakeholders en ketenpartners zijn doorgaans contactgegevens bekend binnen de gemeente. Inwoners benaderen vraagt een meer uitgewerkte strategie. Om hen te bereiken kunnen verschillende communicatiemiddelen worden ingezet, waarbij het gewenst is om een combinatie van verschillende middelen te gebruiken:

- Webpagina op de gemeentewebsite: het oprichten van een webpagina op de gemeentewebsite zorgt ervoor dat geïnteresseerden het proces eenvoudig kunnen volgen. Deze webpagina kan bovendien gebruikt worden als plek waar terugkoppeling wordt gegeven van participatiemomenten. Het vraagt wel aan een actie om inwoners.
- Lokale media: een deel van de inwoners zal de lokale media volgen, zoals het huis-aan-huisblad of de lokale radio en tv. Deze media kunnen ingezet worden om participatiemomenten aan te kondigen. Ook kunnen deze gebruikt worden om terugkoppeling te geven over een participatiemoment.
- Sociale media (Facebook, LinkedIn, Twitter, Instagram): een groot deel van de inwoners zal sociale media gebruiken. Door aankondigingen voor participatiemomenten te delen via het account van de gemeente bereik je een deel van de doelgroep. Het is ook mogelijk om de participatiemomenten onder inwoners te verspreiden door middel van advertenties op sociale media of door netwerken van organisaties (jongerenorganisaties, buurtgroepen, etc.) in te zetten. Ook kunnen deze gebruikt worden om terugkoppeling te geven over een participatiemoment.
- Flyers/posters: door op drukbezochte plekken flyers neer te leggen of posters op te hangen met aankondigingen van participatiemomenten bereik je veel inwoners. Plekken die hiervoor geschikt zijn, zijn bij een basisschool, bij de supermarkt of bij het buurtgebouw.

Koers: Actieve communicatie met breed participatieproces

De doorlooptijd voor het opstellen van de omgevingsvisie is doorgaans lang. Door middel van actieve communicatie blijven inwoners op de hoogte van welke stappen er zijn gezet en wat er nog gaat gebeuren. Op deze manier weten inwoners waar ze aan toe zijn. Geadviseerd wordt om een webpagina toe te voegen aan de gemeentewebsite die als 'informatiebasis' kan dienen voor geïnteresseerden. Op deze pagina kunnen updates over het proces gegeven worden, kunnen participatiemomenten aangekondigd of teruggekoppeld worden. Daarnaast wordt geadviseerd om andere communicatiemiddelen in te zetten die geen actieve handeling van de participant vragen.

Met betrekking tot het te doorlopen participatieproces wordt geadviseerd rekening te houden met het betrekken van inwoners, stakeholders en ketenpartners, ambtenaren en het college en de raad in iedere fase. Het is belangrijk om aandacht te hebben hoe vaak participanten worden gevraagd mee te denken over de omgevingsvisie. Te veel sessies kan zorgen voor participatiemoedigheid.

Fase 1: ophalen en informeren

- Inwoners: digitale enquête en minimaal 1 fysiek moment.
- Ketenpartners/stakeholders: rondetafelgesprekken
- Ambtenaren: integrale ambtelijke sessie en verdiepende gesprekken met disciplines.
- Raad en college: themasessie.

Fase 2: herkennen en toetsen

- Inwoners: fysieke sessie, focus op infographics en kaartmateriaal
- Ketenpartners/stakeholders: feedback op de concepttekst van de omgevingsvisie (digitaal of fysiek).
- Ambtenaren: feedback op de concepttekst van de omgevingsvisie (digitaal of fysiek).
- Raad en college: sessie, focus op hoofdlijnen (infographics, kaartmateriaal).

Fase 3: ter inzagelegging

- Inwoners: indienen zienswijze
- Ketenpartners/stakeholders: indienen zienswijze
- Ambtenaren: -
- Raad en college: vaststellen

6 Toekomstbestendigheid en wettelijke vereisten

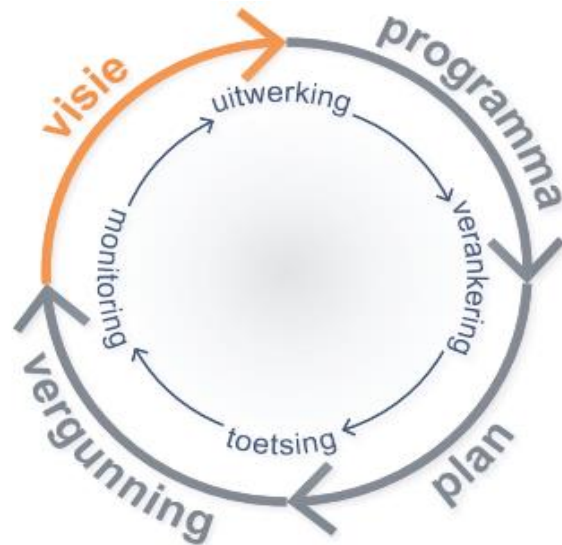

6.1 Borgen actualiteit

6.1.1 Hoe omgaan met in ontwikkeling zijnde beleidsstukken

Een omgevingsvisie is geen eindpunt. In Figuur 4 is de beleidscyclus schematisch weergegeven. Er zullen in de toekomst ontwikkelingen plaatsvinden die vragen om de koers op details of meer fundamenteel aan te passen. Zo zijn er op dit moment bijvoorbeeld al beleidsthema's in ontwikkeling waarvan de resultaten later gereed zullen zijn dan dat de vaststelling van de omgevingsvisie gepland is. Er zijn twee opties om hiermee om te gaan:

- De in ontwikkeling zijnde beleidsonderwerpen agenderend opnemen. Deze beleidsonderwerpen worden dan door de gemeente als programma vastgesteld. Bij de evaluatie en actualisatie van de omgevingsvisie wordt bekeken of deze beleidsstukken tot een aanpassing of aanvulling van de omgevingsvisie vragen.
- De in ontwikkeling zijnde beleidsonderwerpen agenderend opnemen, maar omdat het zeker is dat (sommige) van deze onderwerpen een effect gaan hebben op de omgevingsvisie wordt in de omgevingsvisie 1.0 een gerichte opdracht opgenomen om in de toekomst een aanvulling of verdieping te doen.

Figuur 4: Schematische weergave cyclus omgevingswet

6.1.2 Omgevingsvisie dagvers houden

Bij nieuwe (beleids)opgaven is de omgevingsvisie de leidend. Als er hierbij nieuwe inzichten ontstaan, wordt bekeken of een aanpassing van de omgevingsvisie noodzakelijk is. Het bijwerken van de Omgevingsvisie naar de actualiteit kan het gevolg zijn van:

- nieuwe inzichten in uitwerkingstrajecten rondom thema's en gebieden;
- nieuwe opgaven die nog niet in de Omgevingsvisie staan;
- het niet meer aansluiten op opgaven in de samenleving en de beoogde strategie daarbij, de raad buigt zich daar een keer per twee jaar over.

Er kan dus sprake zijn van een kleine aanpassing als gevolg van een nieuw inzicht. Het kan ook gaan om een ingrijpendere aanpassing. Dat gebeurt als blijkt dat de Omgevingsvisie niet meer actueel is. Dit moet constant in de gaten gehouden worden. Het is goed om bij de aanpassing van de Omgevingsvisie te laten zien hoe de participatieprocedure is ingepast. Hoe inwoners en betrokken partijen moeten meedenken en meebeslissen bij een eventuele aanpassing is afhankelijk van hoe ingrijpend de aanpassing is.

Koers: Aandacht voor het borgen van actualiteit is belangrijk. Het is bekend dat tijdens het opstellen van de omgevingsvisie ook andere beleidsstukken in ontwikkeling gaan zijn. Geadviseerd wordt om niet bij voorbaat al te kiezen hoe deze stukken opgenomen worden, maar om flexibel in te zetten op hoe het proces loopt. Indien een beleidsstuk al bijna definitief is en deze grote invloed heeft op de koers van de omgevingsvisie, wordt geadviseerd om in de omgevingsvisie 1.0 een gerichte opdracht op te nemen om in de toekomst de visie aan te vullen. Indien een beleidsstuk nog erg in de beginfase is of de invloed op de omgevingsvisie nog niet bekend is, is het advies om het beleidsstuk alleen agenderend op te nemen en pas bij actualisatie te kijken in hoeverre het stuk opgenomen dient te worden.

Met betrekking tot het dagvers houden van de omgevingsvisie is het advies om in de omgevingsvisie op te nemen om de hoeveel jaar de omgevingsvisie minimaal geëvalueerd dient te worden. Evaluatie betekent niet per definitie dat aanpassingen nodig zijn. De conclusie kan ook zijn dat de omgevingsvisie nog goed aansluit op de ambitie van de gemeente. Geadviseerd wordt om minimaal iedere 4 jaar een evaluatie van de omgevingsvisie uit te voeren.

6.2 Beleidshuis, uitwerking programma's en bevoegdheden Raad en College

Van groot belang voor een goed werkende beleidscyclus, is een structureel sterk samenhangend beleidshuis. Een beleidshuis omvat al het gemeentelijk beleid, op een logische wijze gestructureerd. Bij een integraal beleidshuis is sprake van twee typen afstemming:

- Goede, wederzijdse afstemming tussen de instrumenten op de verschillende niveaus: strategisch (omgevingsvisie), tactisch (beleid/programma's) en operationeel (omgevingsplannen, omgevingsvergunningen, projectuitvoering en monitoring daarvan): verticale samenhang;
- Goede, wederzijdse afstemming inhoudelijk tussen de verschillende beleidsdocumenten (thema's): horizontale samenhang.

Uitgangspunten bij het beleidshuis zijn:

- **Onderscheid in strategisch** (omgevingsvisie), **tactisch** (programma's) **en operationeel beleid** (omgevingsplan): Het beleid op het strategisch niveau geeft de hoofdkoers voor de ontwikkelingsrichting, houding, werkprocessen en positie van de gemeente. De hoofdkeuzes uit dit beleid worden op tactisch niveau verder uitgewerkt en ingevuld. In de beleidsdocumenten op het operationele uitvoeringsgerichte niveau wordt het tactisch beleid uitgewerkt naar concrete acties, maatregelen en projecten. Belangrijk is dat op de verschillende niveaus structureel afstemming plaatsvindt.

- **Strategisch beleid fysiek domein primair in omgevingsvisie:** Bij aanpassing van de strategische koers wordt dat aangepast in de omgevingsvisie. Hiermee waarborg je een integrale belangenafweging. Het is belangrijk ook na te gaan welke effecten de aanpassing heeft voor andere beleidsthema's om botsingen te voorkomen.
- **Spaarzaamheid bij opstellen van nieuwe beleidsdocumenten:** Bij een nieuw beleidsvoornemen wordt het bestaande beleid geëvalueerd en nagedacht over de vraag of een geheel nieuw beleidsdocument opgesteld moet worden, of dat aanpassing van bestaand beleid of integratie met/in ander beleid mogelijk is. Hierdoor wordt voorkomen dat het aantal beleidsdocumenten alsmatig toeneemt. Het overzicht neemt daarmee af en de kans op onbedoelde tegenstrijdigheden neemt toe.

In programma's formuleert de gemeente (de maatregelen die leiden tot de beleidsmatig vastgelegde en gewenste kwaliteit zoals vastgelegd in het strategisch beleid. Een programma bevat:

- een uitwerking van het te voeren beleid voor de ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming of het behoud daarvan; en/of,
- maatregelen om aan een of meer omgevingswaarden te voldoen en/of een of meer andere doelstellingen voor de fysieke leefomgeving te bereiken.

Onder de omgevingswet bestaan er 4 sturingsinstrumenten, namelijk de omgevingsvisie, het programma, het omgevingsplan en de omgevingsvergunning. De raad is bevoegd om de omgevingsvisie en het omgevingsplan vast te stellen. De gemeenteraad is daarmee dus de partij die op strategisch niveau de ambities en doelen bepaald voor de gemeente en deze ook in de regels van het omgevingsplan vastlegt. Het college is bevoegd om het programma en de omgevingsvergunning vast te stellen. De op te stellen programma's moeten altijd passen binnen de omgevingsvisie en het college heeft een informatieplicht aan de raad. Indien een programma niet past binnen de omgevingsvisie kan het

college dit programma niet aannemen, tot dat de raad de omgevingsvisie dusdanig aanpast dat het programma er wel binnen past. De raad is echter niet verplicht dit te doen, aangezien de omgevingsvisie boven het programma staat.

Koers: Geadviseerd wordt om nadrukkelijk aandacht te hebben voor het juist gebruiken van het beleidshuis. Dit betekent dat de omgevingsvisie zich beperkt tot uitspraken op strategisch niveau. De uitwerking op tactisch en operationeel niveau vinden plaats in de programma's of in het omgevingsplan.

Voor het opbouwen van een goed beleidshuis is het belangrijk om bij de huidige beleidsdocumenten te controleren of deze op strategisch, operationeel of tactisch niveau zijn. Op deze manier kunnen de beleidsdocumenten op de juiste plek binnen het beleidshuis worden geplaatst. Met het opstellen van de toekomstvisie, de preventievisie en de omgevingsvisie staat de eerste structuur voor het beleidshuis.

6.3 Kostenverhaal

Onder de Omgevingswet is het kostenverhaal en de financiële bijdragen los van elkaar komen te staan. Gemeenten kunnen zelf de keuze maken om het kostenverhaal en de financiële bijdragen te borgen in een omgevingsvisie of een (omgevings)programma. In een van deze documenten dient de gemeente ten behoeve van de afdwingbare financiële bijdragen de onderbouwing op te nemen van de functionele samenhang tussen aangewezen activiteiten en het initiatief en ten behoeve van de vrijwillige financiële bijdrage:

- activiteiten aan te wijzen waarover in een overeenkomst bepalingen over financiële bijdragen worden opgenomen;
- een onderbouwing op te nemen van de omvang van de bijdragen op basis van een kostenplaatje en planning van de ontwikkeling van een gebied;

De gemeente mag zelf bepalen of zij bovenstaande opneemt in een omgevingsvisie of in een (omgevings)programma.

- Met de omgevingsvisie zetten de gemeente de stip op de horizon en schetst de gemeente het publiekrechtelijk kader. In de Omgevingsvisie spreekt de ambitie uit voor het gehele gebied op lange termijn. De uiteindelijke invulling, fasering en looptijd wordt voor een belangrijk deel bepaald door initiatiefnemers. De omgevingsvisie wordt, hoewel hij dagvers wordt gehouden, vastgesteld voor een lange periode. Hierdoor zijn ontwikkelingen niet altijd scherp tijdens het opstellen van de omgevingsvisie.
- Een programma gaat over de uitwerking en uitvoering van de omgevingsvisie en kan zo meer in detail gaan over een specifiek onderwerp zoals financiële bijdragen en/of een specifiek gebied dat in ontwikkeling is. Het kostenverhaal en de financiële bijdragen zijn bovendien veel dynamischer van aard dan een omgevingsvisie en past dus ook beter bij de kortere termijn waarop een programma ziet en de makkelijke aanpassingslagen die daarop kunnen plaatsvinden.

Koers: Zet in de omgevingsvisie de hoofdlijnen rondom het regelen van het kostenverhaal en financiële bijdrage zodat er voldaan wordt aan de wettelijke eisen die de Omgevingswet hieraan stelt. De verdere uitwerking van het kostenverhaal en financiële bijdragen is echter met name een privaatrechtelijke aangelegenheid waarbij de kortere termijn van een programma beter aansluit.

6.4 Toepassing milieubeginselen

Bij het uitwerken van de Omgevingsvisie moet je het milieu vanaf het begin meenemen. Echter weegt milieu niet per definitie het zwaarste, want er moet altijd een afweging gemaakt worden met andere zaken, zoals de maatschappelijke behoefte en de noodzaak van bepaalde ontwikkelingen. In de omgevingsvisie moet je minimaal aandacht hebben voor de milieubeginselen zoals in de Omgevingswet (artikel 3.3.) staan. Dat zijn de beginselen van:

- voorzorg;
- preventief handelen;
- bestrijding aan de bron;
- de vervuiler betaalt.

Koers: Behandel de bovengenoemde milieubeginselen in een aparte paragraaf in de Omgevingsvisie zodat wordt voldaan aan artikel 3.3 Omgevingswet.

6.5 Plan-m.e.r.-procedure

Uitgangspunt is dat er rekening gehouden moet worden met alle relevante milieuaspecten. Voor een omgevingsvisie die kaderstellend is voor toekomstige MER-plichtige besluitvorming, moet dit in een planMER-beoordeling onderbouwd worden. Een omgevingsvisie is kaderstellend als deze de criteria of modaliteiten bevat voor goedkeuring of uitvoering van projecten door het bevoegd gezag dat uiteindelijk de toestemming moet geven voor een project. Bijvoorbeeld criteria voor de locatie, de omvang of de wijze van uitvoering. Een kader moet concreet genoeg zijn en is in zekere mate bindend voor een later besluit. Dit later te nemen besluit moet MER-plichtig of MER-beoordelingsplichtig zijn. De inhoud van een omgevingsvisie bepaalt daarmee deels of er een MER-plicht is.

Ter duiding: Wanneer is een planMER wel of niet verplicht?

- De gemeente benoemt dat ze in een bepaalde periode op zoek gaat naar ruimte voor nieuwe woningen: In dit geval is het wel belangrijk een milieuafweging te maken, maar omdat er nog geen optionele locaties zijn is er geen planMER-beoordeling mogelijk.
- De gemeente benoemt locaties die in aanmerking zouden kunnen komen voor woningbouw: In dit geval spreekt de gemeente een concretere ambitie uit, maar hiermee is het nog steeds verkennend en dus geen kaderstellend besluit en dus is er geen planMER-beoordeling mogelijk.

- De gemeente wijst concrete ontwikkellocaties aan: dit is een kaderstellend besluit want een initiatief binnen deze aanwijzing zou toegestaan moeten worden. Een planMER-beoordeling is noodzakelijk.

In sommige gevallen is een planMER dus verplicht. Maar ook als deze verplichting er niet is kan gekozen worden om een planMER te doorlopen. De voordelen om dit te doen zijn:

- Het is verplicht de milieubelangen mee te wegen in de ontwikkeling van de omgevingsvisie. Een planMER is daar een vorm voor.
- Het planMER proces kan handvatten en houvast bieden in de communicatie en participatie. Het kan helpen bij het maken of het beargumenteren van bepaalde keuzes. Ook wordt de planMER procedure aan de hand van een aantal stappen doorlopen die houvast kunnen bieden in het participatieproces van de omgevingsvisie.

De nadelen van een vrijwillige planMER in de omgevingsvisie:

- Een planMER is een ingewikkelde procedure en kan daardoor leiden tot een langere doorlooptijd van de omgevingsvisie.
- Een planMER is een relatief kostbaar proces.
- Vaak zijn de strategische doelen uit de omgevingsvisie lastig te vertalen naar het type informatie die een planMER nodig heeft. Veelal wordt de planMER hierdoor abstract en worden conclusies getrokken als: hiervoor is aanvullend onderzoek/meer informatie noodzakelijk.
- Indien bij de omgevingsvisie een planMER doorlopen wordt en deze omgevingsvisie leidt tot een project wat MER-plichtig is, dan moet voor dit project alsnog een projectMER doorlopen worden.

Koers: Het is op dit moment nog onduidelijk welke ontwikkelingen een plek moeten krijgen in de omgevingsvisie. Uitgaande van een richtinggevende omgevingsvisie is het niet de verwachting dat er kaderstellende beslissingen worden genomen in de omgevingsvisie. Hierdoor wordt geadviseerd om voor de omgevingsvisie geen plan-m.e.r. procedure op te starten, maar deze uit te voeren bij de daadwerkelijke planontwikkeling.

Mochten toch kaderstellende uitspraken gedaan worden, dan wijzigt dit advies en zal er een plan-m.e.r. procedure doorlopen moeten worden.

6.6 Digitaal stelsel omgevingswet (DSO)

Uiteindelijk moet de omgevingsvisie opgenomen worden in het digitaal stelsel omgevingswet (DSO). Zo wordt de informatie uit de omgevingsvisie eenvoudig te vinden. Het opnemen van een omgevingsvisie in het DSO kan op meerdere manieren.

- Een pdf-rapportage integraal opnemen in het DSO. Dit is een pragmatische oplossing, zeker als in het verleden een pdf-rapportage opgesteld is. Maar dit is niet zoals het DSO bedoeld is.
- Opstellen van de omgevingsvisie binnen de plansoftware. Dit is wel zoals het bedoeld is in het DSO. Wanneer namelijk de teksten en beelden rechtstreeks ingeladen worden in het DSO en correct geannoteerd en gekoppeld aan gebieden worden is de informatie bijvoorbeeld beter vindbaar. Hierbij kunnen ook nog keuzen worden gemaakt over de vraag of er met deelgebieden wordt gewerkt en in welke mate de tekst geannoteerd wordt.

Koers: Het advies is om voor te sorteren met de omgevingsvisie op de eisen rondom publicatie STOP-TPOD. Dit is ook de manier waarop het DSO bedoeld is. Mocht blijken dat technische ontsluiting niet mogelijk is via STOP-TPOD, dan kan teruggevallen worden op de publicatie met behulp van een Pdf-bestand via het DSO.

Ruimte. Mensen. Toekomst.

Amsterdam

Nachtwachlaan 20
1058 EA Amsterdam
+31 (0)20 506 19 99

's-Hertogenbosch

Willemsplein 2
5211 AK 's-Hertogenbosch
+31 (0)73 208 91 55

Venlo

Industriestraat 94
5931 PK Tegelen
+31 (0)77 373 06 01

info@bro.nl
www.bro.nl

